

Πάμε πλατεία;

Πλατεία

Κωνσταντίνου Ρακτιβάν(Ωρολογίου)

16ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

Σχολική Εργασία

ΣΧΟΛ. ΧΡΟΝΙΑ 2011-2012

Πλατεία Κ. Ρακτιβάν

16ο Δημοτικό Σχολείο Βέροιας

2012

Μια σχολική εργασία για την πλατεία Κ. ΡΑΚΤΙΒΑΝ Ή ΩΡΟΛΟΓΙΟΥ που σχεδίασαν και υλοποίησαν οι εκπαιδευτικοί με αφορμή τα 100 χρόνια από την απελευθέρωση της Βέροιας:

Έτσκου Αναστασία Δ/ντρια -υπεύθυνη έκδοσης

Μπαντή Μαρία με την Α΄ τάξη

Μηνασίδου Φωτεινή με τη Β΄ τάξη

Ζαφειρογιάννη Κατερίνα με τη Γ΄ τάξη

Παντσή Ζωή με την Δ΄ τάξη

Ρόμπολα Σοφία με την Ε΄ τάξη

Παπαδοπούλου Μαρία με την Στ΄ τάξη

Το σχέδιο εργασίας

Εισαγωγή

Η πόλη μας, όπως κάθε πόλη, έχει τη δική της, μικρή ή μεγαλύτερη ιστορία. Μέρος της είναι αποτυπωμένο στα μνημεία, ορατά υλικά ίχνη περασμένων εποχών, πολιτισμών, κοινωνικών σχηματισμών, που βρίσκονται ενσωματωμένα με κάποιον τρόπο στο σημερινό πολεοδομικό ιστό της. Τα μνημεία υφαίνουν ένα νήμα που συνδέει το παρόν με το παρελθόν. Ένα νήμα όχι υποχρεωτικά συνεχές και αδιατάρακτο, αλλά με κενά και ασυνέχειες, πολύπλοκο, σύνθετο και συχνά ακατανόητο. Γιατί η ιστορία της πόλης, όπως κάθε ιστορία, ούτε ευθύγραμμη είναι, ούτε ενιαία αντιληπτή γίνεται στο εκάστοτε παρόν.

Η πόλη αλλάζει και μαζί της τα μνημεία και η ιστορία της αναδεικνύονται εκ νέου σε επίδικο αντικείμενο. Μέσα από την ενεργητική ανακάλυψη του τοπικού παρελθόντος, θα συνειδητοποιήσει ο μαθητής τη σημασία του γεωγραφικού παράγοντα, στη διαμόρφωση της ιστορικής εξέλιξης του τόπου του. Θα συνειδητοποιήσει επίσης ότι η κατανόηση της τοπικής κοινωνίας, προϋποθέτει τη μελέτη πολλών πτυχών της (πολιτικής, πολιτιστικής, οικονομικής, θρησκευτικής). Προς αυτήν την κατεύθυνση έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να γνωρίσουμε από την τοπική ιστορία όχι μόνο το μοναδικό, το εξαιρετικό και το μνημειακό, αλλά, ταυτόχρονα και το καθημερινό. Το μόχθο και τις λύσεις που έδωσαν, για να επιβιώσουν, οι άνθρωποι του παρελθόντος. Οι τοπικοί πολιτισμοί διασώζουν, όσο διασώζουν ακόμη, στοιχεία από την ανθρώπινη πάλη για επιβίωση και δημιουργία σε εποχές πραγματικά δύσκολες.

Η μελέτη της τοπικής ιστορίας με την έλλογη κατανόηση των στοιχείων αυτών, με κριτικό πνεύμα και χωρίς διαθέσεις εξωραϊσμού και εξιδανίκευσης των πάντων, προάγει τη συλλογική αυτογνωσία. Πρόκειται για μια κατάκτηση, η οποία στο βαθμό που θα επιτευχθεί, μπορεί να συμβάλλει στην αυτοβελτίωση της κοινωνίας, στην ανάπτυξη πνεύματος ανοχής προς τον άλλο και γενικά, προς τη διαφορετικότητα, καθώς επίσης στην επίγνωση ότι οι ιδιαιτερότητες, θετικές ή αρνητικές, των ανθρώπων σε ένα κοινωνικό σύνολο διαμορφώνουν δυναμικές για την υπέρβαση προβλημάτων, όπως συνέβαινε στις κοινωνίες του παρελθόντος.

Με αφορμή τα 100χρόνια από την απελευθέρωση της πόλης μας, αποφασίσαμε να εφαρμόσουμε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, που μέσα από το χώρο που αποτελεί καθημερινότητα για τους μαθητές και τις μαθήτρές μας, την πλατεία Ωρολογίου και τα μνημεία που υπάρχουν σ' αυτήν, θα μας βοηθήσουν να μάθουμε για το παρελθόν και την ιστορία της πόλης μας.

Χρονοδιάγραμμα δραστηριοτήτων

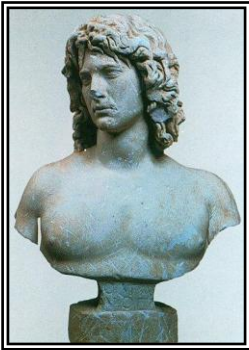
1 ^{ος} ΜΗΝΑΣ	<p>Πάμε πλατεία; Επισκεπτόμαστε το χώρο και προσπαθούμε να βρούμε τι σημαίνει ο όρος πλατεία και να καταγράψουμε την χρησιμότητα τους στον αστικό ιστό μιας πόλης</p> <ul style="list-style-type: none"> Χρησιμότητα της πλατείας για τη γειτονιά μου. Συλλογή πληροφοριών από βάσεις δεδομένων, CD-ROM. βιβλία - περιοδικά, φωτογραφίες, διαδίκτυο, μέσα μαζικής κτλ.
2 ^{ος} ΜΗΝΑΣ	<ol style="list-style-type: none"> Περιβαλλοντικοί περίπατοι στους χώρους γύρω από την πλατεία Συλλογή πληροφοριών σε σχέση με την ονοματοδοσία της Επαφές με τους εξωσχολικούς παράγοντες δηλ. τοπικούς φορείς και δημόσιες υπηρεσίες, ειδικούς σε κάποιον τομέα κτλ. (αν χρειάζεται).
3 ^{ος} ΜΗΝΑΣ	<ul style="list-style-type: none"> Σημαντικά γεγονότα που σχετίζονται μ' αυτήν Συλλογή φωτογραφιών σε σχέση με την πλατεία Ωρολογίου και συγκρίνω τις διάφορες μορφές της στην πάροδο του χρόνου Συλλογή κειμένων για την πλατεία
4 ^{ος} ΜΗΝΑΣ	<ul style="list-style-type: none"> Καταγραφή της βιβλιογραφίας και των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν. Ταξινόμηση, ανάλυση, οργάνωση και επεξεργασία των πληροφοριών. Περιβαλλοντικές δράσεις στην πλατεία Ζωγραφίζουμε την πλατεία –φωτογραφίζουμε –γράφουμε κείμενα
5 ^{ος} ΜΗΝΑΣ	<p>Συλλογή του υλικού - Παρουσίαση των εργασιών μας</p>

Παιδαγωγική ομάδα ορίστηκαν οι:

Μπαντή Μαρία	Α΄ τάξη
Μηνασίδου Φωτεινή	Β΄ τάξη
Ζαφειρογιάννη Αικατερίνη	Γ΄ τάξη
Παντσή Ζωή	Δ΄ τάξη
Ρόμπολα Σοφία	Ε΄ τάξη
Παπαδοπούλου Μαρία	Στ΄ τάξη
Μπλαχάβα Αθανασία	Φ.Αγωγής
Ίτσκου Αναστασία Δ/ντρια	(υπεύθυνη για το συντονισμό των ομάδων και βοήθεια στην υλοποίηση των εξωτερικών δράσεων)

Η ιστορία της Βέροιας

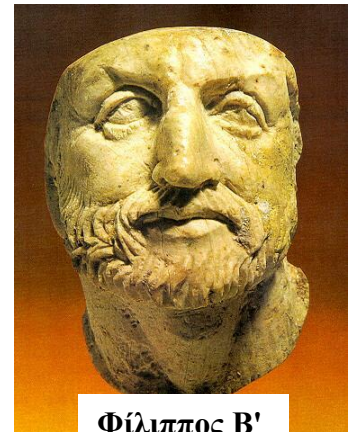
Ίδρυση - Ονομασία

Η πόλη εμφανίζεται σαν μικρός οικισμός στο δεύτερο μισό του 6ου αιώνα π.χ. Η Βέροια είναι μία από τις αρχαιότερες πόλεις όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και της Ευρώπης. Η ίδρυσή της χάνεται στα χρόνια του μύθου, και από τα τέλη του πέμπτου προχριστιανικού αιώνα (432 π.Χ.), καταγράφεται για πρώτη φορά το όνομά της από το μεγάλο ιστορικό Θουκυδίδη.

Προϊστορία - Μακεδονική Περίοδος

Πρώτοι κάτοικοι της Βέροιας θεωρούνται οι Βρύγες, ένα πελασγικό φύλο. Κατά μία εκδοχή οι Βρύγες ήταν έθνος Θρακικό, οι οποίοι σε Φρύγες μετονομάστηκαν όταν μετανάστευσαν στην Ασία. Τους Βρύγες διαδέχονται οι Αχαιοί, οι οποίοι εκτοπίστηκαν από τους Μακεδόνες που ήταν δωρικής καταγωγής. Έτσι η Βέροια έγινε Μακεδονική από τον 9ο π.Χ. αιώνα, μέχρι το 168 π.Χ., οπότε κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους.

Η πόλη ήταν η δεύτερη σε σπουδαιότητα του μακεδονικού κράτους μετά την πρωτεύουσα Αιγές (σημερινή Βεργίνα). Θεωρείται μάλλον βέβαιο ότι οι Αντιγονίδες, των οποίων η δυναστεία διαρκεί από το 294 π.Χ. ως το 168 π.Χ. καταγόταν από τη Βέροια.

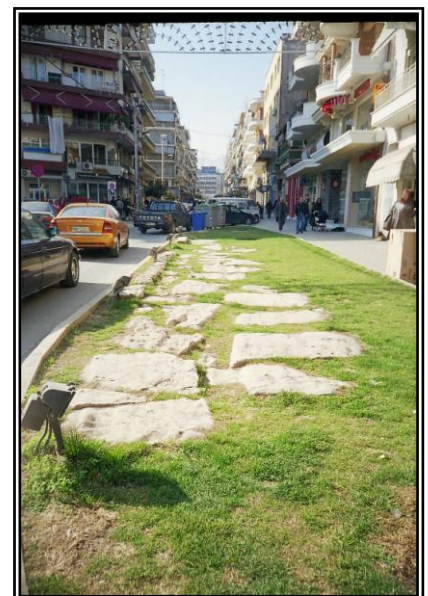
Φίλιππος Β'

Ρωμαϊκή Περίοδος

Η ρωμαϊκή περίοδος της Βέροιας, όπως και όλης της Μακεδονίας αρχίζει το 168 π.Χ. Οι μακεδονικές πόλεις ύστερα από την καταστροφή αυτή και την σύλληψη του Περσέως (τελευταίος βασιλιάς της Μακεδονίας) παραδίνονται χωρίς μάχες. Η κεντρική θέση και η ακμή της πόλεως, πιθανόν να συνετέλεσαν, ώστε να ορισθεί έδρα του "Κοινού των Μακεδόνων". Σαν πρωτεύουσα του κοινού γνώρισε εξαιρετική λαμπρότητα και δόξα, όση ποτέ άλλοτε κατά την μακραίωνη ιστορία της.

Εδώ γίνονται οι εορτές της επαρχίας, που περιλαμβάνουν θρησκευτικές τελετές, πανηγύρεις και αγώνες. Οι τελευταίοι αυτοί, οι γνωστοί από τον 3ο μ.Χ. αι.(242 μ.Χ.) ως «Ολύμπια», αλλά και ως «Αλεξάνδρεια», έχουν διεθνή χαρακτήρα και τελούνται κάθε τέσσερα χρόνια. Γι' αυτό τις ημέρες εκείνες συγκεντρώνονται στην Βέροια αθλητές από κάθε γωνία του Ρωμαϊκού κράτους και κόβονται αυτόνομα νομίσματα στα νομισματοκοπεία της Βέροιας, με την ευκαιρία των Ολυμπίων.

Η Βέροια, ως πρωτεύουσα του κοινού, έτυχε ιδιαίτερη μεταχείριση από μέρους της ρωμαϊκής διοικήσεως.

Προτού ακόμη να γίνει αυτοκράτωρ ο Νέρβας (96 μ.Χ), είχε λάβει την "νεωκορία των Σεβαστών", δηλαδή το δικαίωμα να κτίσει ναό των αυτοκρατόρων για την άσκηση της αυτοκρατολατρίας. Επίσης είχε τον τίτλο της Μητροπόλεως, τίτλο για τον οποίο μεγάλος ανταγωνισμός γινότανε ανάμεσα στις πιο σημαντικές πόλεις του ρωμαϊκού κράτους. Αργότερα της παραχωρήθηκε και δεύτερη νεωκόρος. Και έτσι ο πλήρης τίτλος της Βέροιας, όπως τον συναντούμε στις επιγραφές του 3ου μ.Χ. αι., είναι: **"Η σεμνότατη μητρόπολις της Μακεδονίας και δις νεωκόρος Βέροια"**. Τέτοιο τίτλο, πολύ αργότερα όμως, μόνο η αντίζηλη Θεσσαλονίκη μέσα σε ολόκληρη την Μακεδονία αξιώθηκε.

Άλλη απόδειξη της ακμής της κατά τη ρωμαϊκή περίοδο αποτελεί η άφιξη του Αποστόλου Παύλου στη Βέροια (50-51 μ.Χ), ο οποίος μόνο σε μεγάλα κέντρα συνήθιζε να πηγαίνει και να κηρύττει. Ήλθε διωγμένος από τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης και επί αρκετές ημέρες κήρυττε από το γνωστό, "Βήμα του Αποστόλου Παύλου". Πολλοί προσηλυτίστηκαν στον Χριστιανισμό, "μεταξύ και των Ελληνίδων γυναικών των ευσημόνων και ανδρών ουκ ολίγοι" (Πράξ. Απ. 17,12). Αποδείχθηκαν δε οι Βεροιώτες "ευγενέστεροι των εν Θεσσαλονίκη, οίτινες εδέξαντο τον λόγον μετά πάσης προθυμίας". (Πρ. Απ. 17,10). Και επειδή η Βέροια όχι μόνο δέχθηκε το Χριστιανισμό, αλλά και εξελίχθηκε σε ορμητήριο για την διάδοσή του, ο Απόστολος Παύλος ξαναήλθε άλλες δύο φορές, το 56 και το 57 μ.Χ.

Βυζαντινή περίοδος

Και μετά τον μεσαίωνα εξακολούθησε να είναι μία από τις πιο σημαντικές πόλεις της Μακεδονίας η Βέροια. Αυτό το οφείλει και πάλι στην επίκαιρη και οχυρή της θέση, καθώς και στο ακμαίο εμπόριό της. Διακρίθηκε λοιπόν σαν θρησκευτικό, στρατιωτικό και διοικητικό κέντρο. Γι' αυτό και αποτέλεσε ιδιαίτερο "θέμα".

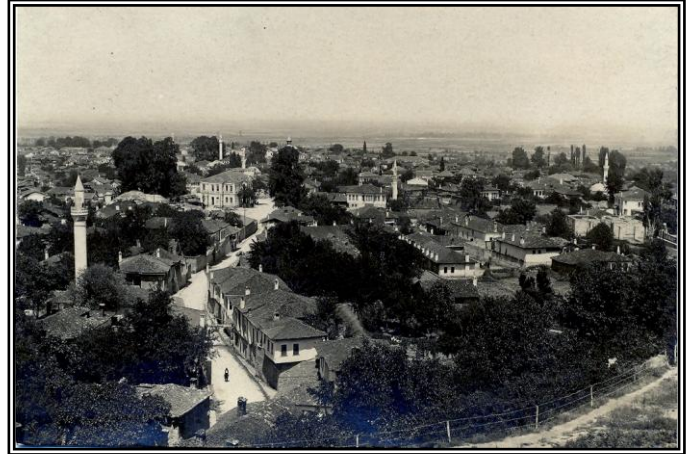
Τον έντονα Βυζαντινό της χαρακτήρα τον διακρίνουμε ακόμη και σήμερα στις περισσότερες από τις 48 εκκλησίες, που εξακολουθούν να σώζονται, και στις οποίες οφείλει τον τίτλο "Μικρή Ιερουσαλήμ".

Τα στοιχεία όμως που συντελούν στην προβολή της, τα ίδια αυτά στοιχεία αποτελούν και την διαρκή πληγή της. Προσελκύουν όλους τους κατακτητές και τους επιδρομείς, που κατά καιρούς έκαναν την εμφάνισή τους στη Μακεδονία. Την περίοδο αυτή, για μικρά χρονικά διαστήματα, την πόλη κατέλαβαν: Βησιγότθοι, Οστρογότθοι, Ούνοι, Άβαροι, Σλάβοι, Σαρακηνοί πειρατές, Βούλγαροι, Νορμανδοί, Φράγκοι και Σέρβοι.

Τουρκοκρατία

Η οριστική άλωση της Βέροιας από τους Τούρκους έγινε πιθανόν το Μάρτη ή τον Απρίλη του 1430 ή μεταξύ των ετών 1448 - 49. Σύμφωνα με την παράδοση η πόλη δεν παραδόθηκε στους Τούρκους, αλλά πολιορκήθηκε και μετά από προδοσία έγινε η άλωσή της. Σύμφωνα με την παράδοση, ένας ξυλοκόπος (αυτοί κρατούσαν τα κλειδιά της πόλης), που έφερε το παρατσούκλι Χατζηκατβίας, οδήγησε τους Τούρκους μέσα στην πόλη από αφύλακτη είσοδο του τείχους, η οποία βρισκόταν στη συνοικία που σήμερα (από τότε) ονομάζουμε "Γιολά Γκελντί", δηλαδή, δρόμος από όπου μπήκαν.

Η μανία των Τούρκων ήταν μεγάλη καθώς μπήκαν στην πόλη. Πολλοί κάτοικοι βρήκαν τραγικό θάνατο, ενώ τους άρχοντες της πόλης και το Μητροπολίτη Αρσένιο κρέμασαν στον πλάτανο έξω από τη Μητρόπολη. Ο πλάτανος που σώζεται και σήμερα (οδός Κεντρικής), έχει χαρακτηριστεί ιστορικό μνημείο.

Το Χατζηκατβία, μετά το θάνατό του, οι Τούρκοι τρεις φορές τον έθαψαν και η γη δε δεχόταν το σώμα του. Κατά την ίδια παράδοση, ένας γέροντας είπε να σφάξουν ένα σκυλί και να το θάψουν μαζί του. Έτσι, η γη τον δέχθηκε, όπως δέχεται τα σκυλιά.

Μακεδονικός αγώνας

Το 1904, οι Μακεδόνες που ζουν με την ελπίδα της απελευθέρωσης, μπλέκονται σ' ένα τριμέτωπο Αγώνα.

Οι Μακεδόνες έχουν να αντιμετωπίσουν τους Τούρκους κατακτητές, τους Βούλγαρους Κομιτατζήδες και τους Ρουμάνους. Είναι ο Μακεδονικός Αγώνας. Για τις ανάγκες του Αγώνα ιδρύθηκε στη Βέροια το "Εθνικό Κομιτάτο" με πρόεδρο τον πρόκριτο της πόλης Αναστάσιο Σιορμανολάκη, που έστησε το αρχηγείο του στο Μακροχώρι. Ελληνικά ανταρτικά σώματα άρχισαν τη δράση τους στην περιοχή της Βέροιας και ιδίως στη λίμνη των Γιαννιτσών, γνωστή την εποχή εκείνη σαν "Βάλτος".

Τελικά η Βέροια απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό στις 16 Οκτωβρίου του 1912 και ενσωματώθηκε στο Ελληνικό κράτος.

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Κατά τη διάρκεια του Α΄ παγκοσμίου πολέμου επειδή ήταν κοντά στο μέτωπο, ορίστηκε χώρος συγκέντρωσης και ελιγμών της κύριας επίθεσης των συμμαχικών δυνάμεων. Το Σεπτέμβριο του 1916 συγκεντρώνονται στη Βέροια δυο γαλλικές μεραρχίες, μια ρωσική ταξιαρχία, μια σερβική μεραρχία ιππικού, ένα γαλλικό σύνταγμα ινδοκινέζων υπό τη διοίκηση του Γάλλου στρατηγού Κορντονιέ.

Μετά τη συντριβή του Άξονα της Γερμανίας ακολουθεί η Μικρασιατική καταστροφή και το Σεπτέμβριο του 1922 έρχονται στην πόλη μας, σταδιακά οι πρώτοι πρόσφυγες Μικρασιάτες, Θρακιώτες και Πόντιοι, μέχρι το 1924 που φύγανε οι Τούρκοι με την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών (συνθήκη της Λοζάνης).

Το 1930 άρχισε η οριστική διανομή των χωραφιών και οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στα σπίτια των Τούρκων που φύγανε.

Νέα πνοή άρχισε στην πόλη σε όλους τους τομείς μέσα στο κλίμα ειρήνης. Από τα χρόνια του πρώτου, μετά την ανταλλαγή, Δήμαρχου Ι. Μάρκου, άρχισαν οι εργασίες εξωραϊσμού της πόλης. Επιδιορθώθηκαν οι δρόμοι, απόκτησε ηλεκτροφωτισμό και ύδρευση το 1925. Παράλληλα αναπτύχθηκαν οι πνευματικοί και καλλιτεχνικοί τομείς, με την ίδρυση διάφορων συλλόγων, κυκλοφορία εφημερίδων, ίδρυση ωδείου με χορωδία και θεατρική ομάδα. Αναπτύχθηκε επίσης η οικονομία της πόλης με τη γεωργία, βιοτεχνία, εμπόριο.

Την πρόοδό της ανέκοψε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, η Κατοχή και ο Εμφύλιος.

Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος

Στις 6 Απριλίου 1941 δέχτηκε την επίθεση των Γερμανών. Ο ελληνικός στρατός, στην πλειοψηφία του στα βουνά της Αλβανίας, δεν άντεξε το διμέτωπο αγώνα. Οι γερμανικές δυνάμεις μπήκαν στη Βέροια το απόγευμα της 11ης Απριλίου 1941. Τα βαρέα άρματα στάθμευσαν στην πλατεία Ωρολογίου, ενώ στο σημερινό Δημαρχείο εγκαταστάθηκε η Γερμανική διοίκηση. Ο πληθυσμός υπέφερε αφάνταστα.

Την 1η Μαΐου του 1943 όλος ο εβραϊκός πληθυσμός της Βέροιας, 600 περίπου κάτοικοι της περιοχής της Μπαρμπούτας, συγκεντρώνεται στην πλατεία Ωρολογίου για να

μεταφερθεί με τα караβάνια θανάτου στην Πολωνία. Από αυτούς, 148 έφυγαν στα βουνά με τη βοήθεια των αντιστασιακών δυνάμεων.

Κατά τη διάρκεια της κατοχικής περιόδου έδρασαν στην περιοχή ένοπλα τμήματα του ΕΛΑΣ. Το ηθικό των κατοίκων της Βέροιας, σαφώς αναπτειρωμένο από τις συνεχείς δολιοφθορές που κατάφερναν σε βάρος των κατακτητών οι αντάρτικες δυνάμεις, κηρύσσει στις 9 Οκτωβρίου γενική απεργία όλων των καταστημάτων της πόλης και πάνδημο συλλαλητήριο στην πλατεία Αγ. Αντωνίου, με τη συμμετοχή 4000 πολιτών και με αιτήματα την κατάπαυση της τρομοκρατίας, την παράταση των ωρών κυκλοφορίας, την ελεύθερη επικοινωνία με τη Θεσσαλονίκη και την εκδίωξη των ταγματασφαλιτών από την πόλη. Η διαδήλωση διαλύεται βίαια από τους Γερμανούς, αλλά συνεχίζεται σε άλλα σημεία της πόλης, ενώ τρεις μέρες μετά, νέα ενέδρα του 16ου εφεδρικού συντάγματος του ΕΛΑΣ, στους Γεωργιανούς Βέροιας, θα στοιχίσει στο γερμανικό στρατό της περιοχής νέες απώλειες, με 30 νεκρούς στρατιώτες και 2 κατεστραμμένα αυτοκίνητα.

Κι ενώ τις ημέρες εκείνες απελευθερώνεται και η Αλεξάνδρεια (Γιδάς), συμμαχικά αεροπλάνα καταφέρνουν, λίγα χιλιόμετρα έξω από τη Βέροια, το τελειωτικό πλήγμα στο σιδηροδρομικό συρμό των Γερμανών, που μεταφέρει από τη Βέροια τους εναπομείναντες στρατιωτικούς του τοπικού φρουραρχείου.

Την επόμενη μέρα (27.10.1944), τμήματα της 10ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ απελευθερώνουν τη Βέροια. Η κατάσταση που επικρατεί στην πόλη είναι εορταστική.

Ο λαός ξεχύνεται στους δρόμους πανηγυρίζοντας την απελευθέρωση και επιφυλάσσει θερμή υποδοχή στα τμήματα του ΕΛΑΣ και στον επικεφαλής τους Ευριπίδη Μπακιρτζή, διοικητή της ΟΜΜ (Ομάδα Μεραρχιών Μακεδονίας).

Μάλιστα, η Βέροια θα αποτελέσει τους επόμενους μήνες την έδρα της διοίκησης της ΟΜΜ.

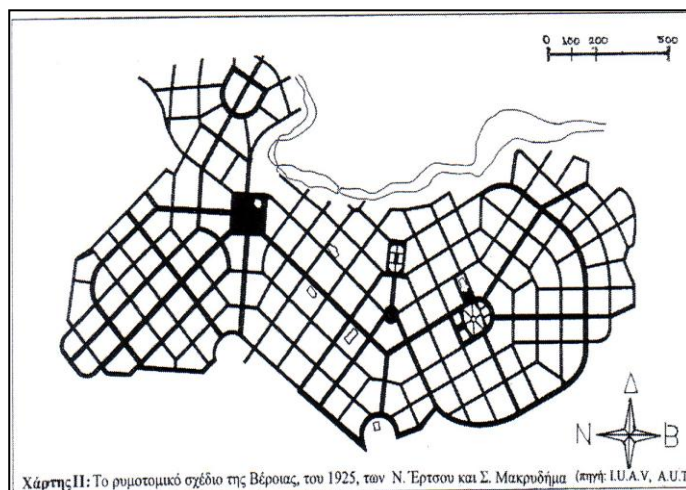
Μια μικρογραφία του απελευθερωτικού αγώνα όλων των Ελλήνων είναι και η ιστορία της πόλης μας, που μετά οδηγήθηκε στην επικίνδυνη περίοδο του εμφυλίου πολέμου.

Η Βέροια ξαναβρίσκει το δρόμο της μετά τη μετεμφυλιακή περίοδο, μέσα από την ειρήνη και τη δημοκρατία και μέχρι σήμερα αναπτύσσεται ειρηνικά και προοδεύει, σε σημείο που να θεωρείται μία από τις πιο πλούσιες και όμορφες ελληνικές πόλεις.

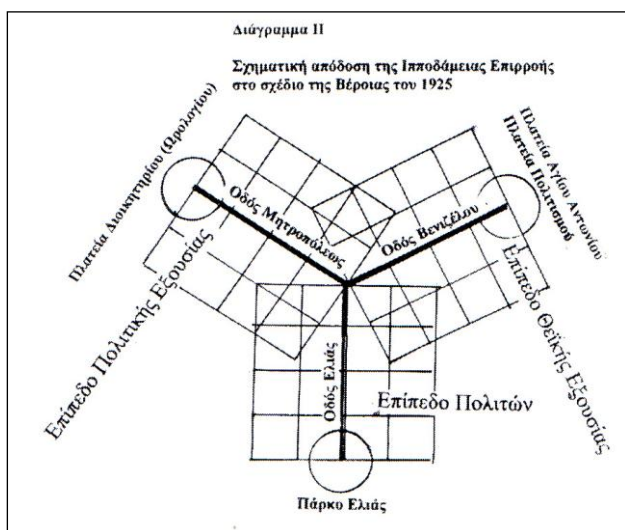

Πλατεία Ρακτιβάν ή Ωρολογίου

Είναι η πλατεία της γειτονιάς μας και ταυτόχρονα βασική πλατεία της πόλης μας, σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας της. Χτισμένη πάνω στον άξονα της οδού Μητροπόλεως σηματοδοτεί το δυτικό όριο της τειχισμένης Βέροιας. Στην πλατεία βρισκόταν και η πύλη του νοτιοδυτικού τείχους, η Ευιαστική πύλη, μια από τις τρεις πύλες του τείχους, το αρχαίο όνομα της οποίας μαρτυρείται επιγραφικά. Από εκεί ξεκινούσε δύσβατος αλλά καίριας σημασίας δρόμος προς την Ελικεία και την Εορδαία, μέσα από το στενό της Καστανιάς και τα αρχαία Εύια (Πολύμυλος).

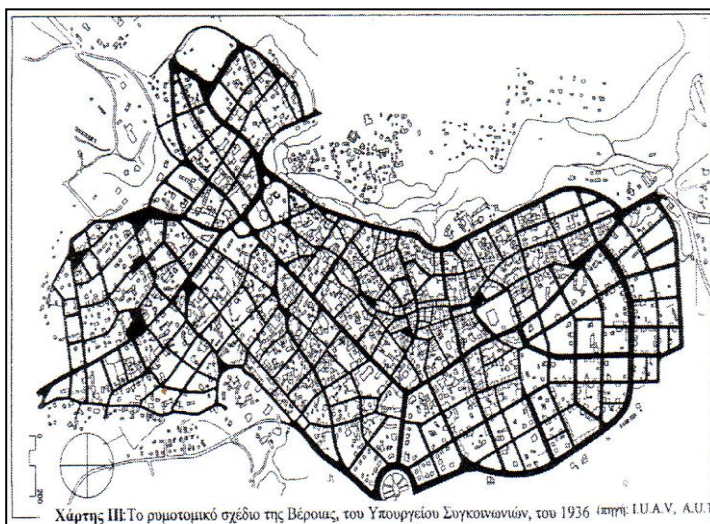
Χάρτης II: Το ρυμοτομικό σχέδιο της Βέροιας, του 1925, των Ν. Έρτσου και Σ. Μακρυδήμα (πηγή: I.U.A.V., A.U.T.)

Οι πρώτες πληροφορίες που αναφέρονται στο οδικό δίκτυο και το πολεοδομικό σχέδιο της πόλης ανάγονται στη ρωμαϊκή περίοδο, αλλά γενικά πρέπει να ήταν το ίδιο και σε προηγούμενες περιόδους. Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο η Μητροπόλεως οδηγούσε στο ιερό των Σεβαστών(των Ρωμαίων αυτοκρατόρων) που βρισκόταν στην περιοχή της πλατείας Ωρολογίου, που πρέπει να περιβλήθηκε από συνεχείς κιονοστοιχίες προσδίδοντας στην πόλη μεγαλόπρεπη όψη.

Το πολεοδομικό σχέδιο της πόλης ήταν ιπποδάμειο, διαχώριζε δηλ την αστική γη με βάση τα τρία επίπεδα της σκέψης του Ιπποδάμου: των Θεών, το Πολιτικό (Δήμος –εξουσία), των Πολιτών (αγορά), με δυο πλατιούς κεντρικούς άξονες που ταυτίζονταν με τις σημερινές οδούς Μητροπόλεως και Βενιζέλου και στενότερους κάθετους δρόμους. Η πλατεία βρισκόταν στο Πολιτικό επίπεδο της πόλης.

Η ιπποδάμεια επιρροή φαίνεται ότι υπάρχει και στο πρώτο πολεοδομικό σχέδιο της πόλης που επιχειρήθηκε στα 1920, επί δημάρχου Ι. Μάρκου, από τους αρχιτέκτονες Ν. Έρτσο και Σ. Μακρυδήμα, επιχειρώντας να αλλάξει την οπτική της πόλης εξωραϊζοντάς την με πρότυπο την Αθήνα, η οποία αντιπροσώπευε την εθνική ταυτότητα.

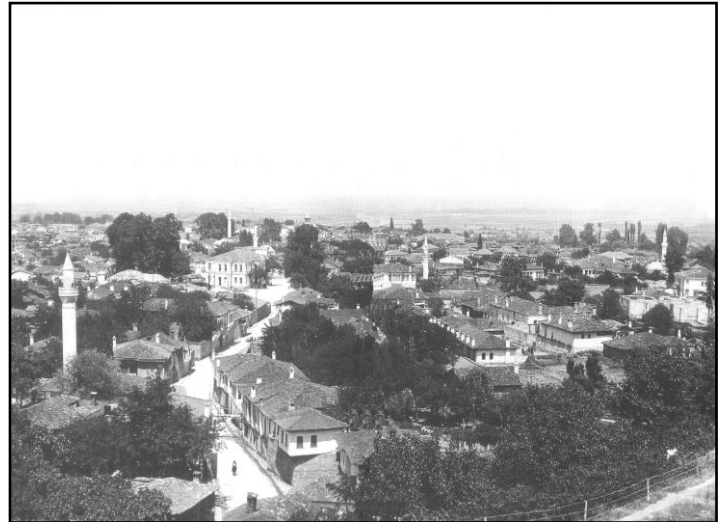

Χάρτης III: Το ρυμοτομικό σχέδιο της Βέροιας, του Υπουργείου Συγκοινωνιών, του 1936 (πηγή: I.U.A.V., A.U.T.)

Έτσι η οδός Βενιζέλου με την πλατεία Αγ. Αντωνίου αντιστοιχεί στο επίπεδο της Θεϊκής εξουσίας, ο άξονας πάρκου Ελιάς-πλατείας Εμπορίου στο επίπεδο των πολιτών, ενώ η πλατεία Ωρολογίου στο επίπεδο της πολιτικής εξουσίας.

Ωστόσο το σχέδιο θεωρήθηκε ανεφάρμοστο λόγω του μεγάλου αριθμού των απαλλοτριώσεων που χρειαζόνταν για την διάνοιξη των δρόμων. Εγκρίθηκε το 1936 επί δημάρχου Αντ. Πρωτοψάλτου με πολλές τροποποιήσεις, διατηρώντας όμως την Πλατεία Ωρολογίου στον διοικητικό άξονα, αφού εκεί στεγάζονταν και το διοικητήριο της πόλης.

Δοξολογίες, ομιλίες, καταθέσεις στεφάνων, απελευθερωτικά γεγονότα και διαδηλώσεις, είναι τα γεγονότα που έχουμε συνδεδεμένα στη μνήμη μας με την πλατεία, γεγονός που δείχνει ότι ο αρχικός σχεδιασμός έχει αφήσει το στίγμα του στην πλατεία, αφού έχει συνδεθεί με εκδηλώσεις κυρίως πολιτικές.

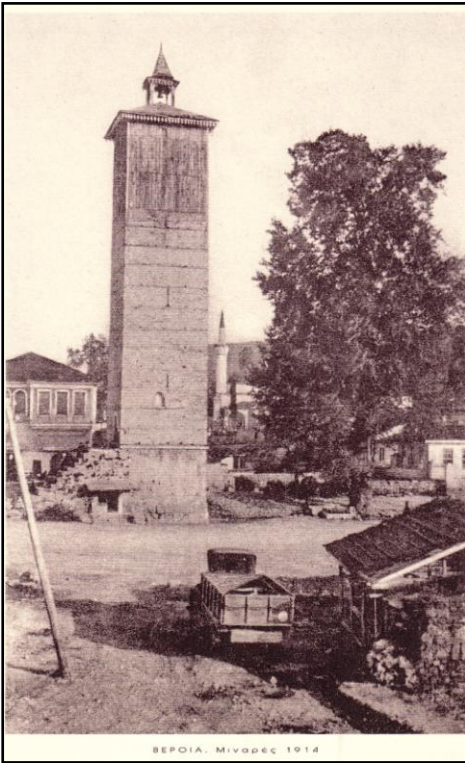
Ονοματοδοσία

Η πλατεία έχει αλλάξει αρκετές φορές ονομασία, όπως πλατεία Ωρολογίου ή Ρολόι-Ρολόγι, πλατεία Διοικητηρίου, πλατεία Δικαστηρίου, Βασιλέως Γεωργίου Α΄ και σήμερα πλατεία Κωνσταντίνου Δ. Ρακτιβάν. Ωστόσο ακόμα οι πολίτες την αποκαλούν Ρολόι και πολύ μελάνι έχει χυθεί από τους λόγιους της πόλης για την αποκατάσταση του πύργου του Ρολογιού που έχει «σημαδέψει» την περιοχή αν και έχει καταστραφεί στην αρχή του 20ου αιώνα.

**Άποψη της
πόλης όπου
φαίνονται οι
δύο
βυζαντινοί
πύργοι της
πλατείας**

ΡΟΛΟΓΙ, ρίζα χρονολογίας 1345. Η πλατεία οφείλει το αρχικό όνομά της στον πύργο με το ρολόι που φιλοξενούσε. Ο κρλής της Σερβίας Στέφανος Δουσάν, κατακτητής της πόλης από το 1345-1350 ανήγειρε πολλούς πύργους στα τείχη της πόλης. Ο ένας ήταν η Ώρα ή πύργος του Ρολογιού. Περιγραφή του έχουμε από περιηγητές της εποχής, σημαντικότερος ο γάλλος Delacoulonche ο οποίος περιγράφει (Χιονίδης β' τόμος σελ 147) τις αναλογίες του:

Ύψος 5,45μ. πρόσοψη μήκους 17,53μ. τα δε πλευρά 10,94μ. ενώ το πάχος του τοίχου 3,6μ. Θεμέλια με μεγάλες πέτρες και παντός είδους μάρμαρα, σπονδύλους κιόνων, και τεμάχια δωρικών και ιωνικών επιστυλίων, χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή του. Στην κορυφή του υπήρχε ένα ιδιότυπο μηχανήμα που σήμαινε τις ώρες. Ο ήχος του ακούγονταν στον κάμπο, βοηθώντας του

ανθρώπους να κανονίσουν τις δουλειές τους.

Έχουμε μαρτυρίες ότι το συντηρούσαν και οι Τούρκοι αλλά και οι αδελφοί Ωρολογά, μέχρι την κατεδάφισή του το 1929 επί δημαρχίας Ι. Μάρκου. Ο μηχανισμός του βρίσκεται στις αποθήκες του Αρχαιολογικού Μουσείου της πόλης.

Το σκέπασμα της κορυφής χρησιμοποιήθηκε αρχικά στο Βήμα του Απ. Παύλου που βρισκόταν λίγο πιο πάνω από την πλατεία, στα τουρκικά νεκροταφεία. Το σχέδιο ανάπλασης της πλατείας Ωρολογίου του 2008 περιλάμβανε και το κτίσιμο ενός πύργου που θα θυμίζει τον παλιό που υπήρχε εκεί.

ΒΕΡΟΙΑ- ΤΟ ΡΟΛΟΙ

Σήμαινε τις ώρες
με το καμπανάκι
το παλιό ρολόι το ψηλό
κι ήτανε στολίδι
μες στην πολιτεία
και χαρά στον κόσμο τον απλό.

Φάνταζε στον ήλιο
σαν παραμυθένιο
και γλυκοχτυπούσε τον παλμό
μιας καρδιάς που δίνει
πάντα νύχτα μέρα
κίνηση κι ανάσα και ρυθμό

Μέτραγε το χρόνο
μ' ευσυνειδησία
τις μεγάλες ώρες, τις στιγμές
μα σκληρός ο χρόνος
τούκοψε μια μέρα
τ' αργυροδεμένο του εκκρεμές.

Το παλιό ρολόι
τώρα δεν σημαίνει
μα δεν παύει ο χρόνος να περνά
σβήνοντας στη λήθη
τα παλιά κι ωραία
κι ό,τι στέκει μπρος του το χαλνά.

Στέλιος Σβαρνόπουλος
Τραγούδι για μια Πολιτεία 1974

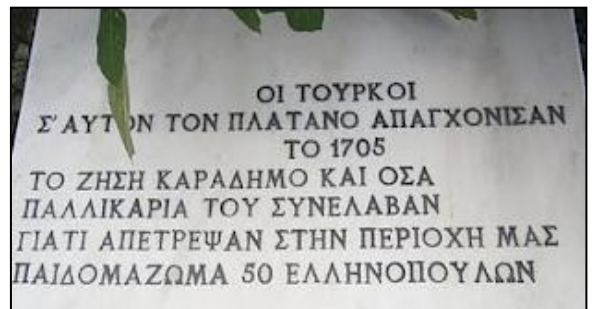
Ο ιστορικός πλάτανος της πλατείας Ωρολογίου

Ο γέρικος πλάτανος της πλατείας Ωρολογίου είναι διατηρητέο μνημείο της φύσης, με υπουργική απόφαση του 1977.

Το μεγάλο αυτό πλατάνι ήταν για πολλά χρόνια το δίδυμο του πύργου του Ρολογιού και βρίσκεται στην έξοδο της πόλης για τη Δυτική Μακεδονία. Κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας αποτέλεσε τόπο εκτελέσεων των κατά καιρούς εξεγερμένων και καταδικασμένων Ελλήνων, στα κλαδιά του οποίου παρέμεναν κρεμασμένοι για παραδειγματισμό αρκετές μέρες, αφού από εκεί περνούσε πλήθος ταξιδιωτών καθώς ήταν η μοναδική διάβαση της περιοχής προς τα δυτικά.

Μεταξύ άλλων εδώ κρεμάστηκαν από τους Τούρκους το 1670 «ο εκ Κωστοχωρίου Παν. Χωραφάς, το δε 1679 ο Ανδρέας Σερεμέτης» και άλλοι πολλοί, όπως αποδεικνύεται από τα αρχεία του ιεροδικείου. Επίσης ο οπλαρχηγός από τη Νάουσα Ζήσης Καραδήμος το 1705 με τους δυο γιους του Βασίλη και Δημήτρη και έξι παλικάρια, γιατί με το αρματολικό του σώμα απέτρεψαν το παιδομάζωμα 50 νέων Ναουσαίων για τα γενιτσαρικά τάγματα. Η μάχη με το υπέρτερο αριθμητικά τουρκικό στράτευμα έγινε στα στενά της Αράπιτσας και η δίκη των επιζησάντων αιχμαλώτων έγινε στο ιεροδικείο Βέροιας. Μετά τον απαγχονισμό τους τα κεφάλια των ηρώων διαπομπεύτηκαν στους δρόμους της πόλης μας. (Ευστ. Στουγιαννάκη, Ιστορία της πόλεως Ναούσης 1993 σελίδες 60-61).

Το ιστορικό πλατάνι κρίθηκε διατηρητέο μνημείο της φύσης το 1977 μετά από αγώνα που έκαναν παλιοί βεροιώτες για να τον σώσουν (μια και αποτελούσε το τελευταίο πράσινο μνημείο, μετά το κόψιμο των άλλων πλατάνων της περιοχής) όταν άρχισε το κόψιμο των κλαδιών του το 1969, για να έχει θέα η δυτικά αυτού τότε ανεγειρόμενη πολυκατοικία, στη γωνία της πλατείας.

Όμως η επιστολή που δημοσίευσε ο τότε νεαρός δικηγόρος Δημ. Βλαχόπουλος (μετέπειτα βουλευτής και ευρωβουλευτής) στο φύλλο της εφημερίδας «Φρουρός της Ημαθίας» (της μόνης τότε εβδομαδιαίας βεροιώτικης εφημερίδας) με αριθμό 708/18.8.1969 με τίτλο «Εκόπησαν η κορυφή και μεγάλοι κλάδοι του ιστορικού πλατάνου της πλατείας Ωρολογίου» κινητοποίησε την κοινή γνώμη. Μάλιστα τηλεφώνησαν στο δασάρχη, με τον συνάδελφό του Αρ. Λαχανόπουλο, ο οποίος σταμάτησε την κοπή. Στο επόμενο φύλλο αριθ. 709/25.8.1969 του «Φρουρού», υπάρχει απάντηση του τότε δημάρχου κ. Γ. Τσαλέρα, ο οποίος αντικρούει τους ισχυρισμούς του κ. Δ. Βλαχόπουλου και γράφει «για κατορθωτές ανακρίβειες» διαβεβαιώνοντας ότι δεν κινδυνεύει ο πλάτανος και ότι γίνεται η ετήσια συντήρησή του με κόψιμο των ξερών κλαδιών, παράθετε δε και αντίγραφο της σχετικής άδειας του δασαρχείου.

Στο ίδιο φύλλο παρενέβη ο επίσης νέος δικηγόρος και ιστορικός Γιώργος Χιονίδης (διευθυντής σύνταξης της εφημερίδας), ο οποίος με οξύτατο άρθρο του με υπέρτιτλο «Όταν διαψεύδονται οι ελπίδες και οι υποσχέσεις» και τίτλο «Η απόπειρα καταστροφής του ιστορικού πλάτανου» αναφερόμενος στην ιστορία των πλατανιών της Βέροιας και στην απόπειρα της κατακρεούργησης του πλάτανου του Ωρολογίου (γνωρίζοντας προφανώς την απάντηση του δημάρχου, αφού εργάζονταν στην εφημερίδα) και δημοσιεύοντας τα δύο άρθρα επιστολές στην πρώτη σελίδα και δίπλα δίπλα. Μάλιστα ο κ. Γ. Χιονίδης παρότι φίλος του δημάρχου (όπως γράφει), επειδή φιλότατη η αγάπη προς την πόλη, παραιτήθηκε από την οργανωτική επιτροπή των τότε διεξαγόμενων «Βικελειών» για λόγους ευθιξίας, γράφοντας: *«θα είναι τραγική ειρωνεία να λάβω μέρος σε γιορτές για να τιμήσουμε το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της πόλης μας, όταν φερόμαστε άσπλαχνα απέναντι των ιστορικών μνημείων της»*.

Τον Αύγουστο του 2009 ένα από τα τεράστια κλαδιά του έσπασε, λόγω ατροφίας του δέντρου, μια που οι ρίζες του αδυνατούν να απορροφήσουν τροφή μέσω του νερού, καθώς η περιοχή έχει γεμίσει τσιμέντο από την οικοδομική δραστηριότητα και έχουν φράξει οι δίοδοι

Προσπαθήσαμε να βρούμε μέσα από τη δραστηριότητα που περιλαμβάνεται στα φύλλα εργασίας της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού Ημαθίας, πόσο χρόνων περίπου είναι ο πλάτανος.

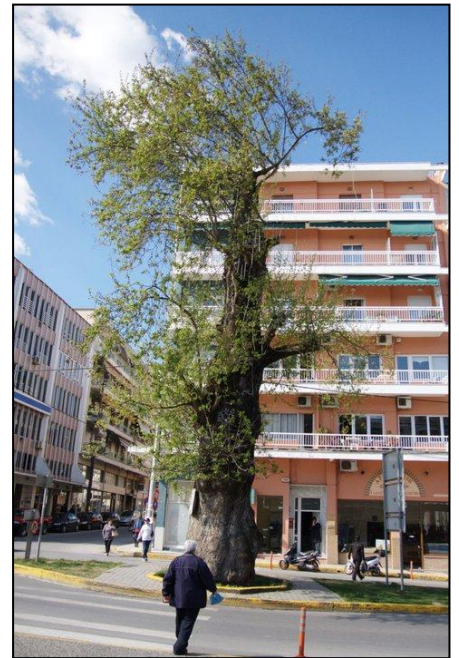

Θέλεις να βρούμε περίπου την ηλικία του; Αγκαλιάστε πολλά παιδιά μαζί τον κορμό του δέντρου με τεντωμένα τα χέρια σε ύψος 1, 20 με 1,50μ από το έδαφος. Πόσα παιδιά χρειάστηκαν για να το αγκαλιάσουν; Διαίρεσε τον αριθμό των παιδιών που αγκάλιασαν το δέντρο με το 2,5. Το αποτέλεσμα πολλαπλασιάστε με το 100 και θα βρείτε πόσων χρόνων είναι ο γεροπλάτανος .

και βρήκαμε ότι 8 παιδιά αγκάλιασαν το δέντρο

8: 2,5 = 3,2 X 100 = 320 χρόνων...

Κουράγιο γεροπλάτανε!

Ο πύργος της βασίλισσας Βεργίνας

Υπολείμματα αυτού του "πύργου" της βασίλισσας Βεργίνας υπάρχουν σήμερα πίσω από τα Δικαστήρια. Ο πύργος κατεδαφίστηκε από τους Τούρκους το 1909 και οι πέτρες του χρησιμοποιήθηκαν για την ανέγερση του τουρκικού σχολείου της πόλης, στο οποίο σήμερα στεγάζεται το 3^ο και 14^ο Δημοτικό Σχολείο Βέροιας (Χριστοδούλου Αν.:1960, Χιονίδης Γ. 1970.) Το 1916 οι Γάλλοι έκαναν ανασκαφές και βρήκαν γυναικείο άγαλμα με μακριά κόμη το οποίο πήραν μαζί τους με την αναχώρησή τους από την Ελλάδα. (Χριστοδούλου Αν. 1960)

Κατασκευαστής του πύργου αυτού αναφέρεται πάλι ο κράλης της Σερβίας Δουσάν όπως και του Πύργου του Ρολογιού. (Χιονίδης Γ. 1970).Ο πύργος χρησιμοποιήθηκε και σαν φυλακή.

Θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούμε στο μύθο της Βασίλισσας Βεργίνας-μια και ο πύργος οφείλει την ονοματοδοσία του- και την ξύλινη γέφυρα που συνέδεε τον εβραϊκό μαχαλά με την περιοχή της Μπαρμπούτας, η οποία το βράδυ σηκωνόταν(προφορική μαρτυρία), για να κατεβεί με την ανατολή του ηλίου, προφανώς για λόγους προστασίας της εβραϊκής συνοικίας από απρόσκλητους επισκέπτες.

Η ξύλινη αυτή γέφυρα καταστράφηκε κατά την πλημμύρα του 1935 και στη θέση της τοποθετήθηκε μια τσιμεντένια γέφυρα που υπάρχει ακόμη και σήμερα. Συνοδεύεται όμως ακόμα από το θρύλο της βασίλισσας Βεργίνας, ο οποίος σύμφωνα με την παράδοση αναφέρει τα εξής:

"Η Βασίλισσα Βεργίνα είχε δυο παλάτια, ένα στην πόλη, πάνω από τη γέφυρα αυτή και το άλλο στο σημερινό χωριό Βεργίνα. Τα δυο παλάτια επικοινωνούσαν με υπόγειους δρόμους οι οποίοι ξεκινούσαν από τέσσερα σημεία της πόλης. Ο πρώτος ξεκινούσε κάτω από το παλάτι, ο δεύτερος κάτω από την εκκλησία του Αγίου Κηρύκου και Ιουλίτης, ο τρίτος κάτω από την εκκλησία της Παναγίας της Περίβλεπτου και ο τέταρτος κάτω από την εκκλησία της Παναγίας Δεξιάς.

Όταν η βασίλισσα Βεργίνα ήθελε να προσευχηθεί, άνοιγε από το παλάτι της μια πόρτα, κατέβαινε μια σκάλα και περπατούσε από τις υπόγειες στοές προς τις τρεις εκκλησίες. Μαζί της έπαιρνε το παιδί της και μια δούλα. Όταν οι Τούρκοι μπήκαν από την περιοχή "Γιολά Γκελντί", δηλ. "το μέρος από όπου ήρθαν" (Γαβριηλίδης Θωμάς, 1997) και κατέλαβαν την πόλη, η βασίλισσα Βεργίνα τους έβλεπε από το παλάτι της. Όταν κατάλαβε πως κινδύνευε πήρε το παιδί της, κατέβηκε από το παλάτι και στάθηκε στη μέση της γέφυρας της Μπαρμπούτας. Πριν πέσει στο ποτάμι είπε:

" Όπως γάζει το παιδάκι μου, έτσι να γάζει το ποτάμι.

Όπως τρέμει το κορμάκι μου να τρέμει το γεφύρι.

Όπως τρέχουν τα ματάκια μου, να τρέχουν κι οι διαβάτες".

Αυτά είπε και μετά έπεσε στο ποτάμι με το παιδί της και πνίγηκαν. Οι κατάρες της βασίλισσας Βεργίνας μας θυμίζουν τα λόγια της γυναίκας του πρωτομάστορα που έλεγε, όταν θυσιάζονταν για να στεριώσει το γεφύρι της Άρτας.

Μυθικό ή ιστορικό πρόσωπο η βασίλισσα Βεργίνα;

Συγκεντρώνει στο πρόσωπό της όλες τις αρχόντισσες της πόλης πριν από την Άλωση της Βέροιας από το Μουράτ Α΄ γύρω στα 1430 ή πρόκειται για ένα συγκεκριμένο πρόσωπο;

Αν. 1960 Η ιστορία της Βέροιας).

Σύμφωνα με τον Γαβριηλίδη Θωμά, η βασίλισσα Βεργίνα ήταν πραγματικό πρόσωπο, μια αρχόντισσα που καταγόταν από την ονομαστή οικογένεια των Σουλτάνων Παλαιολόγων. Από βυζαντινές και άλλες πηγές αναφέρεται πως η αρχοντική αυτή οικογένεια υπήρχε από τον 13ο -14ο αιώνα στη Βέροια και είχε στην κατοχή της κτήματα και στην περιοχή Παλατισιών - Μελίκης. (Γαβριηλίδης Θ.: 1997).

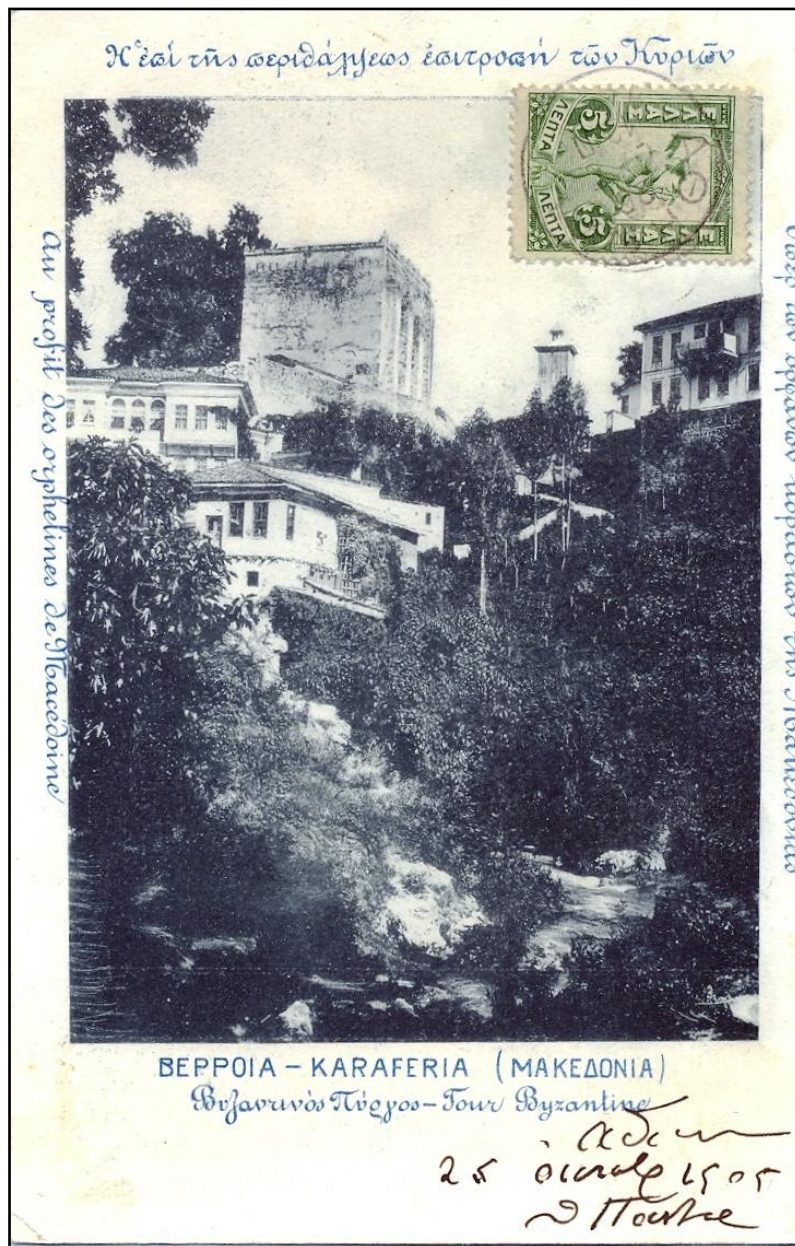
Αντίθετα την ιστορική ύπαρξη της βασίλισσας Βεργίνας δε δέχεται ο ιστορικός συγγραφέας Γ. Χιονίδης, ο οποίος υποστηρίζει πως ο μύθος της είναι μεταγενέστερο δημιούργημα της λαϊκής φαντασίας, η οποία επηρεάστηκε από την ύπαρξη του πύργου (Χιονίδης Γ.: 1970).

Ερωτήσεις, που επιδέχονται ως απαντήσεις εικασίες. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το όνομά της ταυτίζεται με τις πέτρες αυτού του τόπου.

Η βασίλισσα Βεργίνα, Σουλτανίνα Παλαιολογίνα, είχε ένα παλάτι στην πόλη πάνω από τον Τριπόταμο, ερείπια του οποίου υπάρχουν πίσω από την πλατεία Ωρολογίου, δίπλα στην παιδική χαρά και το οποίο κατεδαφίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα (βλ. Χριστοδούλου,

Σήμερα, όπως μας πληροφορεί η κ. Ολυμπία Μπέτσα στα «Χρονικά Ε.Μ.Ι.Π.Η» (τευχ 9, σελ5) υπάρχει μια γαλαρία, ακριβώς δίπλα από τα Αρχεία του Κράτους, κάτω από το γκρεμισμένο παλάτι της βασίλισσας Βεργίνας, πίσω από την πλατεία Ωρολογίου. Βρίσκεται στην πίσω αυλή ενός σπιτιού που αγοράστηκε από τους σημερινούς ιδιοκτήτες το 1955. Στη δεκαετία του 1960, ο ιδιοκτήτης του σπιτιού περπάτησε μέσα στην υπόγεια στοά και με υπολογισμούς, που είχε κάνει, συμπέρανε ότι έφτανε μέχρι τη σημερινή Μητρόπολη.

Σήμερα, με την ανοικοδόμηση της πόλης η γαλαρία έχει κλείσει και οι ιδιοκτήτες υπολογίζουν πως είναι ανοιχτή μέχρι τη Λέσχη Αξιωματικών. Πρόκειται για εκείνη τη στοά, που έμεινε στη συνείδηση των κατοίκων ως η στοά της Βασίλισσας Βεργίνας; Αυτά είναι όσα εικάζονται. Απομένει, να γίνει μια μελέτη από τους ειδικούς, για να υπάρξει, τουλάχιστον, μια ταύτιση χρονολογική και να εκτιμηθεί η ιστορική αξία της.

Στη φωτογραφία φαίνονται οι δυο βυζαντινοί πύργοι και το δρομάκι που οδηγεί στην ξύλινη τότε γέφυρα της Μπαρμπούτας (1905)

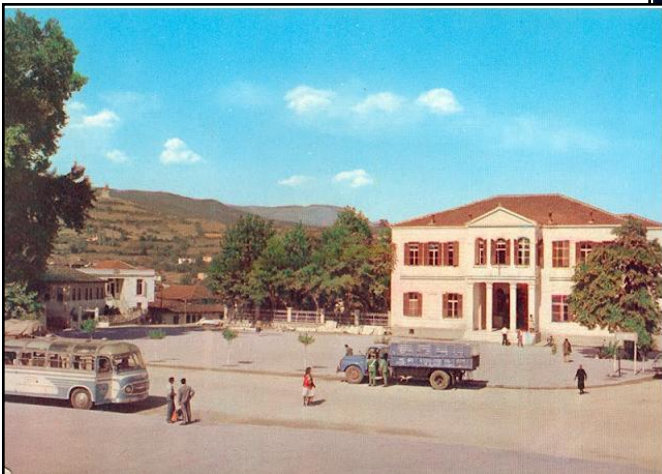
Δικαστικό Μέγαρο Βέροιας.

Το κτίριο κτίστηκε από τους Τούρκους τα τελευταία χρόνια της κατοχής της πόλης (1906) και στέγαζε το Διοικητήριο της πόλης.

Η αρχιτεκτονική του επιβλητική σε νεοκλασικές γραμμές δείχνει, όπως και τα άλλα δημόσια κτίρια που κατασκευάστηκαν σε πόλεις της Μακεδονίας, στις αρχές του 20ου αιώνα, τη σημασία που έδιναν οι Τούρκοι στην αρχιτεκτονική των δημόσιων κτιρίων.

Είναι διώροφο κτίσμα με κεραμοσκεπή και ορθογώνια κάτοψη, με επιβλητική μαρμάρινη είσοδο. Στο ρυμοτομικό σχέδιο του 1920, ήταν ένα από τα λίγα κτίρια που διατηρούσαν οι αρχιτέκτονες, λόγω της κλασικής του αρχιτεκτονικής. Στο κτίριο από την απελευθέρωση της πόλης 1912 από τους Τούρκους μέχρι σήμερα, στεγάζονται τα Δικαστήρια της Βέροιας. Το 1983 χαρακτηρίστηκε ως έργο τέχνης και ιστορικά διατηρητέο μνημείο.

Κωνσταντίνος Δ. Ρακτιβάν

Γεννήθηκε στο Μάντσεστερ της Αγγλίας και ήταν γιος του εμπόρου Βεροιώτη Δημητρίου Ρακτιβάν, ο οποίος γενναιόδωρα χρηματοδότησε την ανέγερση πολλών σχολείων στην πόλη μας. (προτομή του οποίου βρίσκεται στην είσοδο του Δημαρχείου μας) και της Μαρίας Ισμηρίδου. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, του οποίου έγινε διδάκτορας το 1884.

Ακολούθησε καριέρα δικαστικού διατελώντας την περίοδο 1887-1889 πρωτοδίκης Σύρου. Στη συνέχεια ιδιώτευσε με μεγάλη επιτυχία ως δικηγόρος και θεωρείτο ένας από τους πιο επιτυχημένους νομικούς της εποχής. Το 1910 εκλέχτηκε για πρώτη φορά βουλευτής Αττικής, ενώ επανεκλέχτηκε το 1915.

Το 1911 ορίστηκε εισηγητής στην αναθεώρηση του συντάγματος. Το 1912 διορίστηκε υπουργός δικαιοσύνης στην κυβέρνηση Βενιζέλου, κλείνοντας το δικηγορικό του γραφείο, θέση στην οποία παρέμεινε μέχρι το 1915. Την περίοδο 1912-1913 ήταν αντιπρόσωπος της ελληνικής κυβέρνησης στη Μακεδονία με σκοπό την οργάνωσή της.

Την περίοδο 1918-1920 υπουργός εσωτερικών και αντιπρόεδρος της τότε κυβέρνησης. Μετά την πολιτικά ταραγμένη περίοδο των ετών 1920 – 1922, επανήλθε στην πολιτική ζωή το 1923, με την εκλογή του ως προέδρου της Δ΄ συντακτικής συνέλευσης. Παραθέτουμε το παρακάτω απόσπασμα που αναφέρεται στην δίχρονη αποχή του Ρακτιβάν από την πολιτική ζωή (Χριστοδούλου Αν. σελ63).

‘Ο Ρακτιβάν έτρεφε ιδιαίτεραν πρὸν τὴν Βέροϊαν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἰδρυσις Πρωτοδικείου ἐν Βεροίᾳ καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀριστέων ὑπαλλήλων, τῶν ὁποίων ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ὑπηρεσιακὴ ἀξία καὶ ἐμφάνισις μένει εἰς τὴν μνήμην μας ἀλησμόνητος.

‘Ασφαλῶς αἱ διαθέσεις του διὰ τὴν Βέροϊαν δὲν θὰ ἠλλοιοῦντο, ἂν δὲν ἐπληγώνετο ἡ φιλοτιμία τῆς οἰκογενείας του, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀδελφοῦ του Γρηγορίου, τὸν ὁποῖον τόσον ἀπρεπῶς περιποιήθησαν οἱ Βεροιοεῖς τὴν 21ην Νοεμβρίου 1920, τὴν ἐπομένην τῶν ἐκλογῶν καθ’ ἃς οὗτος ὡς ὑποψήφιος Βενιζελικὸς ἀπέτυχεν. Διότι ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐψηφίσαμεν, ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμενον τὸν κατευδῶσαμεν μὲ τενεκεδοκρουσίας.

‘Αχαριστία καὶ ἀγνωμοσύνη ἀσυγχώρητος, ἡ ὁποία δικαίως ἐπληρώθη. Οὐδεμία γὰρ δωρεὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ρακτιβάν πρὸς τὴν Βέροϊαν ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἑκατὸν λιρῶν χρυσῶν κληροδότημα τοῦ πατρός του, ὑπὲρ τῶν σχολείων μας τακτικῶς κατ’ ἔτος ἀποστελλόμενον, ἔκτοτε διεκόπη. Μία ἀπερίσκεπτος καὶ κακὴ πρὸς γόνον Εὐεργέτου μας συμπεριφορὰ, ἐζημίωσεν διττῶς τὴν πόλιν μας. ‘Ηθικῶς καὶ οἰκονομικῶς.

Τούλάχιστον αὐτὸ τὸ πάθημα ἅς μᾶς γίνῃ εἰς τὸ μέλλον μάθημα.

Ήταν ιδρυτικό μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, του οποίου διετέλεσε αντιπρόεδρος (1909) και πρόεδρος (1910-1912), και ιδρυτικό μέλος και πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, απ' όπου παραιτήθηκε λίγο καιρό πριν τον θάνατό του. Το 1926, διορίστηκε τακτικό μέλος αυτής της Ακαδημίας Αθηνών αλλά απείχε εκούσια από τις εργασίες της μέχρι το 1929, αναμένοντας τον διορισμό από νόμιμα εκλεγμένη κυβέρνηση.

Το 1933 εκλέχτηκε πρόεδρος της Ακαδημίας αναγνωρίζοντας έτσι το επιστημονικό του έργο που είναι πολύ μεγάλο. Προς τιμήν του, η κεντρική πλατεία της Βέροιας, έχει πάρει την ονομασία πλατεία Ρακτιβάν. Απεβίωσε το 1935 στην Αθήνα. Το σπίτι της οικογένειάς του παλιό αρχοντικό (της Ρακτιβανούδας) υπήρχε στη Βέροια μέχρι το 1957.

Ηρώο

Αφορμή για μαζική ανέγερση ηρώων στην Ελλάδα έδωσαν οι βαλκανικοί πόλεμοι (1912-13) καθώς και ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος που ακολούθησε

Το 1930 επί δημαρχίας Αντωνίου Πρωτοψάλτη ανεγέρθηκε Ηρώο στη νότια πλευρά της πλατείας Ωρολογίου, ύψους ενός μέτρου, με τα ονόματα πεσόντων Βεριοιέων, με γύρω του κήπο με χαμηλά κυπαρίσσια, περιβαλλόμενο από κολωνάκια με αλυσίδες. Ήταν έργο του Τηνιακού μαρμαρογλύπτη Μιχάλη Κουσκουρή (1886-1971) που ήταν ονομαστός για τη δύναμη με την οποία δούλευε το μάρμαρο. Το ηρώο παρέμεινε επί χρόνια, ενώ κατά την περίοδο της Γερμανικής κατοχής απέκτησε σημάδια από σφαίρες, σε ένα κυνηγητό του πληθυσμού. Ο χρόνος το λύγισε και για πολλά χρόνια χρησιμοποιούνταν στις καταθέσεις μόνο η βάση του, αφού το υπόλοιπο καταστράφηκε.

Στα χρόνια της μεταπολίτευσης φιλοτεγήθηκε το άγαλμα της ειρήνης από τον καλλιτέχνη Ευθύμιο Καλεβρά και αποτελούσε το Ηρώο Πεσόντων της Βέροιας

Το νέο ηρώο σηματοδοτεί μια άλλη εποχή τα αποκαλυπτήρια του έγιναν στις 17-11-2009. Έχει μήκος δεκαπέντε περίπου μέτρα και ύψος γύρω στα δυο μέτρα. Τα υλικά του είναι σύνθεση γυαλιού, υαλόμαζας και σχιστόλιθου, ενώ στο κέντρο του υπάρχει στο χρώμα του χρυσού το μακεδονικό

στεφάνι, της εποχής που άκμαζε το Μακεδονικό Βασίλειο.

Η χρυσή επιγραφή λέει:

Η ΣΕΜΝΟΤΑΤΗ ΚΑΙ ΔΙΣ
ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΙΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΒΕΡΟΙΑ ΤΟΥΣ
ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΕΝ ΠΟΛΕΜΩ
ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΕ ΕΝΕΚΑ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ
ΣΠΟΥΔΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ
ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ

Είναι έργο του Κ. Βαρώτσος, ο οποίος, έγινε γνωστός στο πανελλήνιο από το έργο του «δρομέας» το οποίο φιλοξενήθηκε αρκετά χρόνια στην Πλατεία Ομονοίας στην Αθήνα, ενώ στην ίδια πόλη υπάρχουν και άλλες δημιουργίες του.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΡΩΤΣΟΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1955. Σπούδασε ζωγραφική στην Accademia di Belle Arti της Ρώμης και αρχιτεκτονική στην Scuola di Architettura της Πεσκάρα. Το 1990-91 συνέχισε τις σπουδές του στη Νέα Υόρκη. Είναι καθηγητής στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ. Έχει πραγματοποιήσει περισσότερες από είκοσι ατομικές εκθέσεις.

Συμμετείχε σε πάνω από πενήντα ομαδικές στην Ευρώπη και την Αμερική. Εκπροσώπησε την Ελλάδα στις Biennale Sao Paulo (1987) και Βενετίας 1999. Το 1993 και 1995 έλαβε μέρος ως προσκεκλημένος του Δήμου Βενετίας και των προέδρων των διοργανώσεων. Έργα του κοσμούν πολλούς δημόσιους χώρους σ' όλο τον κόσμο: Λευκωσία (1983), Αθήνα (1994), Morgia (στα Απέννινα, 1997), Σικάγο (πρώτο βραβείο στο διεθνή διαγωνισμό, 1997), Νάπολη και Τορίνο (1999) κ.ά.

Ο Βαρώτσος επιχειρεί, όπως και πολλοί σύγχρονοι του διεθνείς καλλιτέχνες, μια κριτική στην ορθολογική αντίληψη του μοντέρνου. Χρησιμοποιώντας πολυεστέρα, πλέξιγκλας, νερό, γυαλί και λίθο, διαμορφώνει έργα που σχεδιάζονται, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του περιβάλλοντος, τόσο φυσικού όσο και κοινωνικού. Σημαντική παράμετρος της δημιουργίας του είναι η επικοινωνία του θεατή με το έργο, μέσω της μνήμης που αυτό εκφράζει αναφορικά με τον τόπο, την ιστορία του, αλλά και τους ανθρώπους.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ

Προφορικές μαρτυρίες για την πλατεία(συνεντεύξεις Β΄ τάξης)

Η Πλατεία Ωρολογίου αποτελούσε τόπο συγκέντρωσης φίλων και γνωστών, με βάση τα λεγόμενα παππούδων και γονιών μας.

Για πολλά χρόνια το βράδυ του Μ. Σαββάτου τελούσαν η αναστάσιμη ακολουθία της ενορίας της Ιεράς Μητρόπολης με εξέχουσα τη μεγάλη εξέδρα που στήνονταν για το λόγο αυτό. Ανήμερα του Πάσχα, ντυμένοι με τα καλά τους πήγαιναν οι φίλοι στην πλατεία κρατώντας στο χέρι ένα γερό πασχαλινό αυγό. Εκεί αντάλλασαν ευχές και τσούγκριζαν τα αυγά για να αναδείξουν το νικητή που θα μάζευε σπάζοντας τα περισσότερα αυγά. Όποιος έσπαγε το αυγό του άλλου, το έπαιρνε.

Στην πλατεία επίσης έκαναν στέκι τα λουστράκια. Ήταν κάθε φορά ένα, δύο λουστράκια με το κασελάκι τους και έβγαζαν το χαρτζιλίκι τους με τα παπούτσια κάποιων νοικοκυραίων που τους έδιναν δουλειά, προβάλλοντας το παπούτσι που φορούσαν και ήθελε βάψιμο.

Επίσης, ήταν το μέρος όπου στήνονταν για αρκετά χρόνια το λούνα -

παρκ, τόπος διασκέδασης για τα πιτσιρίκια που το περίμεναν με ανυπομονησία.

Ακόμη, φιλοξενούσε και κάποιες φορές το παιχνίδι «ο γύρος του θανάτου» με μηχανές που γύριζαν με ταχύτητα στα ξύλινα τοιχώματα μιας κυλινδρικής κατασκευής, όπου οι θεατές παρακολουθούσαν από επάνω με κομμένη την ανάσα. Αποτελούσε μόνο με το άκουσμά του δέος σε μικρούς και μεγάλους, ακόμη και φόβο.

Τα καλοκαίρια, πλανόδιοι πουλούσαν παγωτό, γλειφιτζούρια-κοκοράκι και μαλλί της γριάς. Υπό την αιγίδα του πολεμικού ναυτικού γινόταν έκθεση με μικρά βαθυσκάφη, άγκυρες, σημαδούρες, νάρκες θαλάσσης, στολές – εξοπλισμός βατραχανθρώπων κ.ά. στα πλαίσια της Ναυτικής Εβδομάδας που γινόταν κάθε χρόνο.

Μαμάδες και γιαγιάδες έπαιρναν τα παιδιά και πήγαιναν τα απογεύματα και κυρίως τις Κυριακές στην πλατεία, κάθονταν στα παγκάκια, συζητούσαν ή έκαναν σεργιάνι ενώ τα παιδιά έπαιζαν.

Οι παππούδες κάθονταν στα γύρω καφεενεία για τον απογευματινό καφέ ή κάθονταν κάτω από τον πλάτανο για να δροσιστούν και να συζητήσουν. Σημείο συνάντησης ήταν το περίπτερο του Γώτα που βρισκόταν κάτω από τον πλάτανο.

Κατά περιόδους τις Κυριακές η πλατεία φιλοξένησε εκθέσεις αυτοκινήτων και αγροτικών μηχανημάτων.

Στην άκρη του δρόμου που χώριζε την πλατεία σε δύο μέρη υπήρχε μία από τις λίγες τότε πιάτσες ταξί.

Η πλατεία Ρολογίου ήταν ο χώρος όπου προεκλογικά γινόταν πολιτικές συγκεντρώσεις και αφετηρία για πορείες διαμαρτυρίας.

Η σύγχρονη μορφή της πλατείας

Η πλατεία μας πήρε τη σύγχρονη ανανεωμένη της μορφή το 2009 μέσα από τη μελέτη των αρχιτεκτόνων Ν. Καλογήρου και Κώστα Μανωλίδη, που ενοποίησε την πλατεία.

Η φιλοσοφία του σχεδιασμού ήταν:

α) Να γίνει μέσα στο κέντρο της πόλης μια όαση ξεκούρασης και «φυγής» από τους ήχους και τη βοή της τσιμεντούπολης. Με την προσθήκη του νερού, της πέτρας και των πλατάνων, να παραπέμπει στα χαρακτηριστικά στοιχεία για τα οποία η Βέροια είναι γνωστή και παράλληλα να προκαλεί τους ανθρώπους να καθίσουν εκεί και να απολαύσουν εκτός από τα προαναφερόμενα και την όμορφη θέα που προσφέρεται αφειδώς λόγω της θέσης της.

β) Η δεύτερη χρήση της πλατείας σχεδιάστηκε έτσι ώστε να πραγματοποιούνται εκεί διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, έχοντας ως σκηνικό το πανέμορφο κτίριο του Δικαστηρίου.

Σε κεντρική θέση της πλατείας προβλέφθηκε να κατασκευαστεί ο νέος πύργος, που θα επαναφέρει τη μνήμη του παλιού πύργου του "Ρολογιού" και ταυτόχρονα θα είναι ένα σύγχρονο σημείο αναφοράς για την πόλη. Μαζί με τον πύργο, αναμένεται και η φύτευση δένδρων για τη δημιουργία δενδροστοιχιών επί των οδών Μητροπόλεως, Βερόης και Κεντρικής καθώς και για τον καλλωπισμό της πλατείας στον περιβάλλοντα χώρο του βυζαντινού πύργου, δίπλα στη Λέσχη Αξιωματικών, όπως προβλέπεται στον αρχικό σχεδιασμό.

Η νέα εποχή για την πλατεία άρχισε...

Γεγονότα που συνδέονται με την πλατεία σε διάφορες ιστορικές περιόδους

1905

Η επανάσταση
των Νεότουρκων
πέτυχε.
Δίνεται γενική
αμνηστία
Ο Τούρκος
δήμαρχος της
Βέροιας
υποδέχεται
ελληνικό
αντάρτικο σώμα

16-10-1912

Ο μητροπολίτης
Καλλίνικος,, οι
Έλληνες
πρόκριτοι, οι
μπέηδες και ο
δήμαρχος
Χαλήλ Αλή Μπέη
υποδέχονται στο
Διοικητήριο τον
διάδοχο Γεώργιο
ως απελευθερωτή

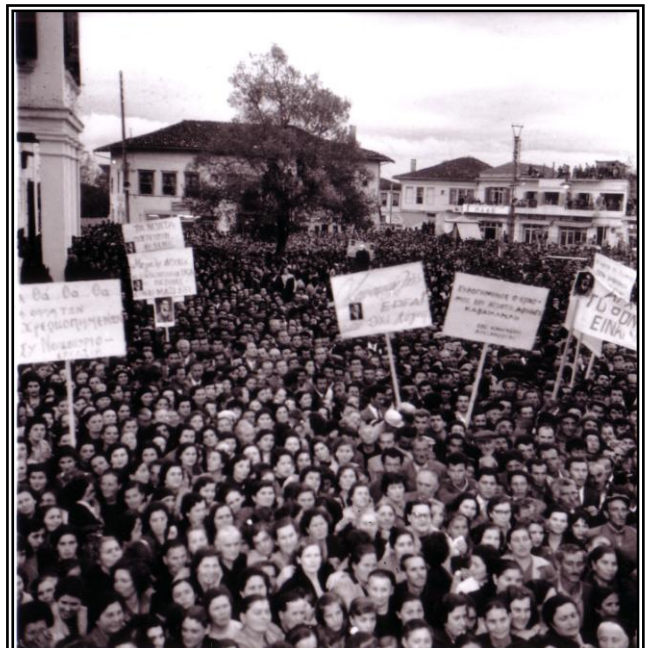
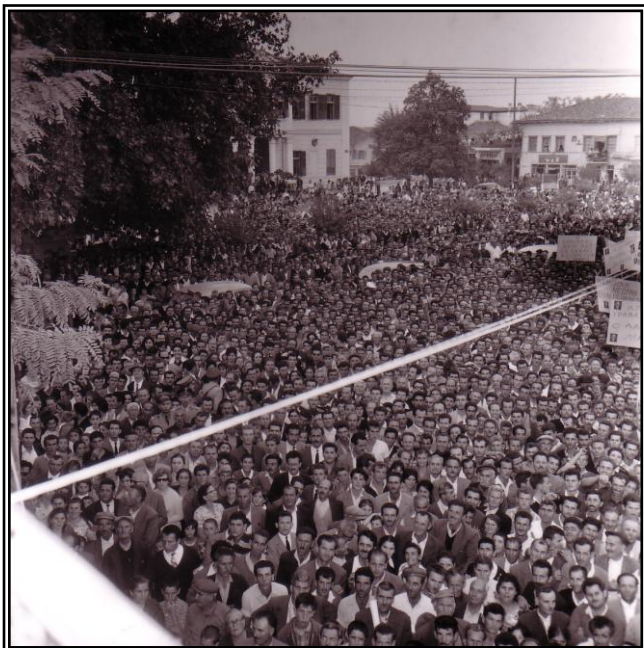
14-7-1916
Οι γαλλικές
μεραρχίες
εορτάζουν
την Εθνική
τους εορτή
στην πλατεία

16 -10 -1929
Εορτή για την
απελευθέρωση
και 100
χρόνια της
Παλιγγενεσίας
της Ελλάδας

27-10-1944
τμήματα του 16^{ου}
Συντάγματος ΕΛΑΣ
και της Εθνικής
Πολιτοφυλακής,
απελευθερώνουν τη
Βέροια.
Ο λαός πανηγυρίζει
στην πλατεία

Ομιλία του Καραμανλή το 1958 και το 1961 στην πλατεία

Συλλογή κειμένων που έχουν
γραφεί για την πλατεία Ωρολογίου
και χρησιμοποιήθηκαν σαν πηγές

ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙ

Και άλλοι ξγγραφαν γι' αὐτήν, τὴν «Ψρα», ὅπως λεγόταν στὴ γλῶσσα τοῦ λαουτζίκου. Ἄς γράψω κι ἐγὼ κάτι γιὰ συμπλήρωμα.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς «Ρολόγι» τῆς πλατείας, πού πήρε τὸ ὄνομά της ὡς πλατεία Ὁρολογίου καὶ πού συνεχίζεται χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπόψη ἡ ὀνομασία πού δόθηκε ὕστερα, «Πλατεία Ρακτιβάν».

«Ψρα», λοιπόν. Κτίσμα κατακόρυφο, ψηλὸ, τρανὸ, κτισμένο ἀπὸ ὀγκόλιθους στὴ βάση καὶ πὶο πάνω πέτρινα ντουβάρια μὲ τσατμάδες μέχρι καὶ τὴν κορυφή. Καὶ μιὰ τεράστια καὶ φαρδεῖα σκάλα στὸ ἐσωτερικὸ του, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ξύλινη πόρτα του, τοποθετημένη στὴν κορυφὴ τῆς τεράστιας φαρδεῖας σκάλας μὲ τοὺς ὀγκόλιθους ἀπὸ τὴ βάση του. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὀγκωδέστατη σκάλα φώναζε καὶ διαλαλοῦσε ὁ κήρυκας, ὁ περιβόητος «Μάλιος», τα μαντάτα: «Δίδομεν, ἔλεγε, εἶδησιν σὲ ὅλους διὰ τὸ τάδε καὶ τάδε...». Καὶ ὅταν τὸ ἔτος 1930 ἦλθε στὴ Βέροια ὁ θίασος Ρουγγέρη καὶ ἔπαιζε ἐπὶ τριάντα ἡμέρες στὸ θέατρο - αἶθουσα ΖΑΠΗΕΙΟΝ (φαινόμενο γιὰ τὴ Βέροια) διαλαλοῦσε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς πέτρινης σκάλας: «Τρέξατε... νὰ δεῖτε... ἦρθε μεγάλο θέατρο στὸν τόπο μας. Τριάντα δραχμὲς τὸ «νυκτεῖριον», κι ὅταν πάρεις «διαρκούμενο» γιὰ τριάντα μέρες εἶναι καὶ «κατεδασμένο». Τρέξτε ὅλοι... Σᾶς τὸ ξαναλέγω... Εἶδα κι γὼ λίγο ἀπὸ προχθές, πού δοκίμαζαν οἱ θεατρίνοι... ἀλλὰ τί νὰ σᾶς πῶ... Πολὺ καλὸ θρὲ παιδιάμ' τὸ θιάτρο... ἀλλὰ πολὺ... μασκαραλοῦδικο... Τρέξτε ὅλοι...».

Καὶ γιὰ νὰ ἔλθουμε στὸ θέμα μας. Ἀπ' αὐτὴν τὴν ξύλινη πορτοῦλα ἔμπαινε ὁ Χότζας καὶ τὸ κούρδιζε. Αὐτὸς ὁ Χότζας, μέχρι τὸ 1924, τὸ κούρντιζε, τραδώντας πρὸς τὰ κάτω τὰ μακρὰ σχοινιά του. Στὴν κυκλικὴ σκάλα τοῦ ἐσωτερικοῦ, τὴν ξύλινη, δὲν ἦταν ἀνάγκη κανεὶς νὰ ἀνεβεῖ, οὔτε καὶ ὁ Χότζας. Ἀπ' ἐκεῖ πού ἔβλεπε ὅλο τὸν κάμπο. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν ἔφυγε καὶ ὁ Χότζας, ὡς ἀνταλλάξιμος, καὶ ἔμεινε παραπονεμένο τὸ Ὁρολόγι, μιὰ πού αὐτὸς ἤξερε τὴν τακτικὴ του. Τὸ Ὁρολόγι αὐτὸ, πού ἐξυπηρετοῦσε τὸν κοσμάκη μέχρι Σαραντόβρυσες, Μαυροδένδρι καὶ μέχρι Μέση καὶ πού ἔπειτα χτυποῦσε καὶ μέχρι ἑκατὸ φορὲς ἀπὸ τὴν κακὴ του συντήρηση καὶ ἀπὸ ἀγνοία στὸ κούρντισμα.

Πέρασαν χρόνια καὶ τὸ μακάριο ἔτος 1928 τὸ κατεδάφισαν, καὶ ἔμεινε εὐτυχῶς στὸν τόπο αὐτὸν τὸ ἄλλο ἀδελφάκι του, ὁ Πλάτανος τῆς πλατείας, γιὰ νὰ θυμίζει ἐκείνη τὴν δυάδα, πού στόλιζε αὐτὸ τὸ μέρος. Αὐτὸς ὁ κουτσορευμένος πλάτανος, ὁ καὶ μενούλης, πού κουτσορευεῖτο στὴν κορυφὴ καὶ πού γλύτωσε εὐτυχῶς χάρις στὶς προσπάθειες καὶ στοὺς ἀγῶνες τοῦ ἱστορικοῦ μας, δικηγόρου καὶ πρώην νομάρχου καὶ βουλευτῆ, φίλου κ. Γιώργου Χιονίδου.

Στὴν βάση του, εἶπαμε, ἀλλὰ καὶ γύρω του τεράστιες κοτρῶνες, πού τὶς ξύλωναν ἐβδομάδες καὶ ἀνάμεσα στὸ σημερινὸ πλάτανο καὶ τὸ Ὁρολόγι μιὰ

τεράστια λεκάνη μὲ δύο μαρμάρινες βρύσες, ὅπου ἔτρεχε νερὸ ἀπὸ τὸ αὐλάκι πού κατέβαινε ἀπὸ τοὺς παραπάνω μύλους.

Ἀπὸ τὴν ἔμπρὸς μεριά τῆς μικρῆς τότε πλατείας καθισμένοι οἱ ἀραπάδες τῆς συνοικίας Ἀρὰπ Μααλεσί (πού γράψαμε, ἄλλοτε, γι' αὐτοὺς) πουλοῦσαν τὸ περιβόητο «Λιούπ», τὸ τερψιλαρύγγιο αὐτὸ ἔδεσμα γιὰ τὸ ὁποῖο ὅλοι μας πλησιάζαμε τὸν γερο Ἀράπη παρὰ τὴν φοβερὴ του φάτσα. Δίπλα το καφενεῖο Σαράφογλου, μὲ τὸν караγκιόζη του, τὸν «Νάσο», καὶ ἀπέναντι τὸ Ζάππειον μὲ τὸν κινηματογράφο του, τὸν βουβὸ βέβαια. Καὶ ὅταν, ἐπὶ τέλους, ὁ Χαντζῆς ἔφερε τὴν ἠχητικὴ ἔγραψε στὴν πρόσοψη, μὲ μεγάλα γράμματα, τὴν ἐπιγραφή: «Σινὲ Παρλάν Ζάππειον», γιὰ νὰ φθάσει ἀργότερα ἢ «ὀμιλοῦσα», στραβά - γκαδά.

Βεροιώτικες Αράδες
Γιάννης Αλεξιάδης 1983

Η ΩΡΑ

“Έτσι λέγαμεν ἡμεῖς οἱ παλαιοὶ Βεργιώτες τὸ ὠρολόγιον ποῦ ἄλλοτε ὑφούτο εἰς τὴν ὁμώνυμον πλατεῖαν παρὰ τὸ δικαστήριον. Ἡμιλλᾶτο εἰς ὕψος μὲ τὴν πλάτανον παραπλεύρως τῆς ὁποίας ἦτο ἐκτισμένον.

Δὲν γνωρίζομεν πότε ἀκριβῶς ἐκτίσθη. Γνωρίζομεν ὅμως τὴν χρησιμότητά του καὶ ἀγανακτοῦμεν διὰ τὴν κατεδάφισίν του. Τί ἔφταιγε τὸ κακόμοιρο καὶ τὸ ἐκρήμισαν; Τί ἔφταιγε καὶ τόσον ἀσπλάγχνως καὶ ἀσυλόγιστα τὸ ἐξηφάνισαν;

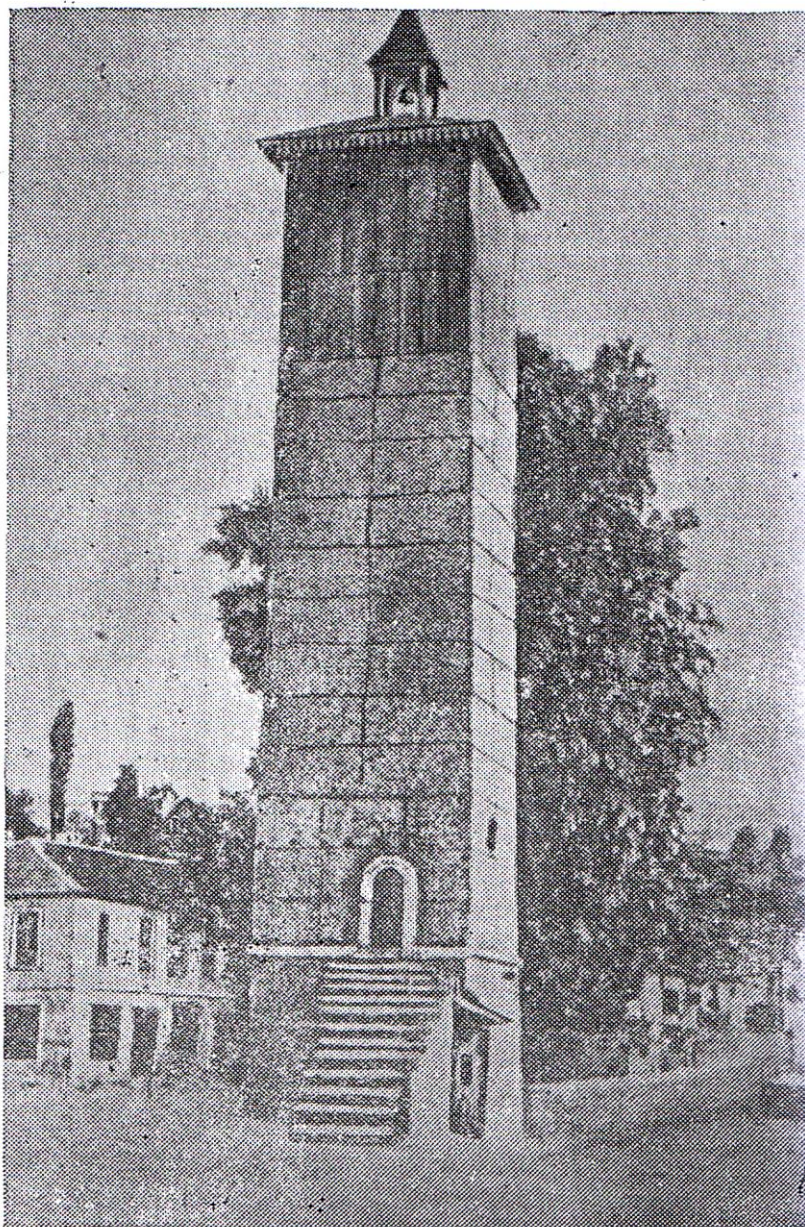
Μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς ὕψος του καὶ τὴν ἀρχαιοπρεπῆ ἐμφάνισίν του, προσέφερεν εἰς τὴν πόλιν μας θετικὴν ὑπηρεσίαν. Ἦτο μίᾳ συντροφιά

μας, ποῦ ὅλοι οἱ παλαιοὶ τὴν νοσταλγοῦμεν. Μᾶς ἀπήλλαξε τῆς φροντίδος νὰ ἔχωμε μαζύ μας ὠρολόγιον.

Κτυποῦσε δυὸ φορές, ὥστε καὶ οἱ ἀφηρημένοι νὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν, στὸ δεύτερο κτύπημα νὰ ξαναμετρήσουν. Ἦκούετο εἰς ὅλην τὴν πόλιν, καὶ στὰ γύρω χωριά ἀκόμη. Γιὰ τοὺς ἐργαζομένους εἰς τὰ χωράφια καὶ τοὺς μπαχτσέδες ἦτο ὁδηγὸς ἀπαραίτητος.

Γιὰ τὶς ἀτέλειωτες δὲ νύχτες τοῦ χειμῶνος παρηγοριὰ περιζήτητος.

Σκυμένη στὸ κεφάλι τοῦ ἀρρώστου παιδιοῦ τῆς περίλυπος ἢ ἀγρυπνοῦσα μάννα, μὲ λαχτάρα περίμενε νὰ ἀκούσῃ τὴν «ὥρα», διὰ νὰ δώσῃ τὸ φάρμακο καὶ νὰ τὸ ἐνθαρρύνῃ μὲ αἰσιοδόξους προβλέψεις, ἐπὶ τῇ ἐγγιζούσῃ χαραυγῇ. Αἱ Βεργιωτοπούδες ποῦ νυχτέρευαν γιὰ νὰ κάμουν τὴν προῖκα τοὺς πλάθουσαι γλυκὰ ὄνειρα, τὴν «ὥρα» εἶχαν συντροφιά καὶ ὁδηγὸ γιὰ

νά σταματήσουν τὸ νυχτέρι καὶ ξεκουράσουν τὸ κουρασμένο κορμί των.

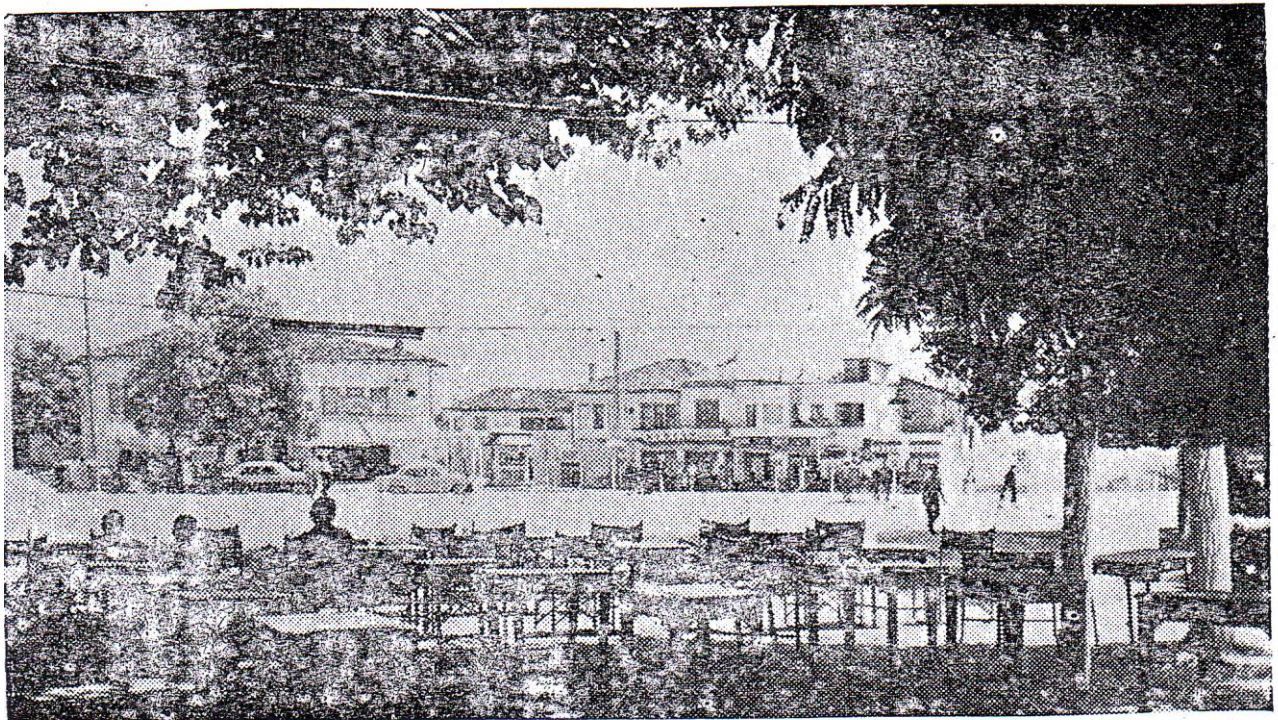
Τάγκ!... Τάγκ!... μοὶ φαίνεται σὰν νὰ ἀκούω τὸν γλυκὺν ἦχον τῆς. Καὶ σὰν νὰ βλέπω δίκην ῥάμφους τὸ πλῆκρον ὑψούμενον καὶ πίπτον ἐπάνω στὸν εὐῆχον κώδωνά τῆς.

Τάγκ!... Τάγκ!... καὶ ξυπνούσαμε ἔνωρίς νὰ μελετήσωμε τὰ μαθήματά μας καὶ νὰ τρέξωμεν ὅλοι στὸ σχολεῖο, τὴν ὠρισμένην ὥραν. Καὶ ὅταν καμμιά φορά χαλνοῦσε, ἤσθανόμεθα τὴν ἔλλειψίν τῆς.

Καὶ ὅμως ἡ τόσοσιν χρήσιμος αὐτὴ «ὥρα» διὰ μιᾶς ἐλαφρᾶς καὶ ἀπερισκέπτου ἀποφάσεως τῶν ἀναρμοδίων—ἀρμοδίων, κατεδαφίσθη χωρὶς μέχρι σήμερον νὰ ἀντικατασταθῇ.

Τὰ κατὰ μῆκος τῆς ἀγορᾶς τοποθετηθέντα ὠρολόγια τοῦ τοίχου, ὄχι μόνον δὲν κτυποῦν, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε εἶναι ἀκριβῆ.

Ποὺ εἶσαι καυμένη γηραιὰ καὶ παμπαλαία «ὥρα» ποὺ χρόνια ἦσουν ὀκριβῆς καὶ σύντροφος διὰ τὴν πόλιν μας ἐξυπηρετικὸς καὶ πολῦτιμος!.

(Ἡ διχοτομηθεῖα πλατεῖα τοῦ Ὁρολογίου (Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α.)

Ἱστορία τῆς Βέροιας

Αναστασίου Εμμ. Χριστοδούλου, 1960

Πλατεία ωρολογιοῦ λέμε και ἔτσι θὰ μείνει, παρὰ τὴν ὀνομασία της πρὸς τιμὴν τοῦ συμπολίτη μας Κ. Ρακτιβάν νομικοῦ, πολιτικοῦ, Προέδρου τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, και τοῦ ὁποίου καλαίσθητος προτομὴ ὑπάρχει ἔμπροσθεν τοῦ δικαστικοῦ μεγάρου, κι' ὠρολόγι δὲν βλέπουμε.

Κοντὰ στὸ μεγάλο πλατάνι, πὸν σώθηκε χάρις στοὺς ἀγῶνας διὰ τοῦ τύπου τοῦ Γεωργ. Χιονίδη, δικηγόρου - ἱστορικοῦ - τέως Νομάρχη και Βουλευτῆ, ὑπῆρχε ἓνα μεγάλο κτίσμα μὲ ἓνα ἰδιότυπο μηχανήμα στὴν κορυφὴ του πὸν σήμαινε τὶς ὥρες. Ὁ ἦχος του ἀκούγονταν σ' ὅλη τὴν πόλη, στὰ γύρω χωράφια, στὶς σαραντόβρυσες, στὸ Μαυροδένδρι (Καράτσαλι) Λουλουμάρα, Μέτση και μὲ τοὺς γλυκύτατους ἦχους του οἱ ἐργαζόμενοι κανόνιζαν τὶς δουλειές τους — τὸ ὠράριο ὅπως λέμε σήμερα.

Τὸ μεγαλόπρεπο αὐτὸ κτίσμα, ὅπως εἰκονίζεται στὴ φωτογραφία, θεβιασμένη και ἀψυχολόγητη ἐνέργεια δημοτικῶν ἐκπροσώπων, κατὰ τὸ ἔτος 1928, τὸ κατεδάφισε. Ἐπὶ τρεῖς μῆνες οἱ ἐργάτες ξύλωναν τὰ σκαλοπάτια μὲ τὶς μεγάλες σὲ μῆκος και πλάτος μονοκόμματα πέτρες πὸν ἀποτελοῦσαν τὴν βάση τοῦ ὅλου κτίσματος, λὲς κι' αὐτὸ διαμαρτύρονταν γιὰ τὴν ἀπερίσκεπτη αὐτὴ ἐνέργεια τῶν ἀνθρώπων, πὸν ἐπὶ τόσα χρόνια τοὺς ἐξυπηρετοῦσε. Τὸ μηχανήμα αὐτὸ, ὅπως μ' ἐβεβαίωσεν ὁ ἀείμνηστος Ἀντώνιος Κεμιντζὲς πὸν διετέλεσε χρόνια δήμαρχος, κάπου τὸ βρῆκε παραπεταμένο ἀνάμεσα σὲ ἄχρηστα ὑλικά τοῦ Δήμου, τὸ περιμάζεψε και τὸ ἔστειλε στὸ μουσεῖο πρὸς διαφύλαξη.

Μέχρι τὴν κατεδάφισή του οἱ ἀδελφοὶ Ὁρολογᾶ, τὸ συντηροῦσαν σὲ καλὴ κατάσταση.

Ἄραγε εἶνε δύσκολο νὰ γίνῃ στὸ ἴδιο σημεῖο ἓνα ὁμοίωμα του ἢ κάτω ἀπὸ τὸ πλατάνι νὰ τοποθετηθῆ μία εὐμεγέθης ζωγραφία - ἀφίσα μέσα σὲ γυάλινο πλαίσιο και σχετικὴ ἐπεξήγηση;

Ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ ὠρολογιοῦ, τὸ θέαμα τῆς Βέροιάς μας ἦταν πανοραμικὸ και ποῖος ξένος ἐπισκέπτης δὲν θὰ κατέβαλε ἓνα ποσὸ γιὰ νὰ ἀνεβεῖ ἐκεῖ ψηλὰ και ν' ἀποθαυμάσει ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς τὴν πόλη;

Ὅσον ἀφορᾶ τὸ κτίσμα, θὰ παραθέσω τὰ κατωτέρω, ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Βέροιάς, πὸν συνέγραψε μὲ πολλὴ ἀγάπη και ἐπιμέλεια ὁ ἐκλεκτὸς συμπολίτης μου Γεώργ. Χ. Χιονίδης, δικηγόρος, ἱστορικός, τέως Νομάρχης και Βουλευτῆς τοῦ τόπου μας. Εἰς τὸν τόμον Β' ἔτους 1970 σελ. 46 - 47 και 147 - 148 βλέπομεν «Ὁ κράλης τῆς Σερβίας Δουσάν Στέφανος πὸν κατέλαβε τὴν Βέροϊαν κατὰ τὸ ἔτος 1345-1346 ἀνήγειρε πολλοὺς πύργους... Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Δουσάν κατασκευασθέντων πύργων, διεσώζοντο μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 20ου αἰῶνος δύο, ὁ εἷς γνωστὸς κατὰ τὴν παράδοσιν ὡς «Παλάτι τῆς Βεργίνας», ὁ δὲ ἕτερος ὡς «Ρολόγι» ἢ ἢ «Ὁρα» εἰς ἀπόστασιν 5 - 10 μέτρων ἀνατολικῶς τοῦ και σήμεραν ὑφισταμένου πλατάνου τῆς πλατείας «Δικαστηρίων Ὁρολογίου (σήμεραν Κων. Ρακτιβάν).

«Τὸ 1350 ἢ Βέροϊα ἀνακαταλαμβάνεται ἀπὸ τὸν Καντακουζηνόν».

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Διάβασα σε δύο τοπικές εφημερίδες σημείωμα του φίλου 'Κλ. 'Παπ. για την ονομασία της πλατείας ως Ωρολογίου ή μάλλον ΡΟΛΟΓΙ εις την Δημοτικήν και όχι ΡΑΚΤΙΒΑΝ όπως τιτλοφορείται σήμερα.

Δεν θα είχα αντίρρηση για την σκέψη του φίλου μου που μένει από χρόνια στη Θεσσαλονίκη και πονά τον τόπο που γεννήθηκε, πολύ δε περισσότερο που ίσως αναγκάσθηκε από τη ζωή να μένει έξω από την γενέτειρά του (κατά την ομολογίαν του ιδίου αντάν μπαμπαντάν Βεροιώτης) αν δεν γύριζαν μέσα στο μυαλό μου τα παρακάτω. Πρώτον ότι τα διάφορα τοπωνύμια χαρακτηρίζοντο εις τους αιώνας από την σοφία των ανθρώπων για την διάκριση του χώρου και έχοντας υπόψη τους ένα ορισμένο σημείο του χώρου που κάτι έδειχνε, παράδειγμα τα Πολλά τα Κυπαρίσσια, το Πασά Κιόσκι (κάποιος Πασάς έκανε Κιόσκι), Σαραντάβρυσες (είχε ίσως Σαράντα Βρύσες), Γιοντζαλίκ (είχε τριφύλλια), στα Πλατάνια, στους μύλους, στον Παληόφορο, και ορισμένες τοποθεσίες με το όνομα Αγίων κ.ο.κ. Έτσι και η Πλατεία Ωρολογίου ήτο επόμενο να χαρακτηρισθεί έτσι επειδή υπήρχε το μεγάλο Ωρολόγι που δυστυχώς κατεδαφίσθη. Περνούν όμως τα χρόνια και τα τοπωνύμια αλλάζουν όνομα τα περισσότερα μπαίνουν οδοί και πλατείες και μένουν σαν θύμηση τα παλιά πλέον στα βιβλία, αυτά τα παλιά για τα οποία όλοι αναπολούμε ιδιαιτέρως δε όσοι εκ των συμπολιτών μας μένουν έξω από την γενέτειρα τους.

Στην προκειμένη όμως περίπτωση λογική είναι η μετονομασία από πλατεία Ωρολογίου ή Ρολογιού εις ΡΑΚΤΙΒΑΝ με την προτομή του μπροστά στο παλιό Δικαστήριο, η οποία μάλιστα πρέπει να ανεβασθεί πάνω σε μεγαλύτερη βάση που να φαίνεται και με ένα καλαισθητικό κιγκλίδωμα και μέσα του λουλούδια. (Το παλιό Δικαστήριο που περιμένουμε να αναπαλαιωθεί και να παύσουν να παίζουν τα γυφτούλια μέσα και έξω στις κολώνες του). Όλοι μας γνωρίζουμε ποίος υπήρξε ο Κωνσταντίνος Ρακτιβάν. Γόνος παλιάς οικογενείας Βεροίων με το σπίτι του (που τώρα δεν υπάρχει, κατεδαφίσθη και έμειναν τα παλιοντούβαρα της Κυριώτισσας, άλλη υπόθεση αυτή) . Κωνσταντίνος Ρακτιβάν, Νομομαθής, νομομαθέστατος, αποσταλείς από τον Ελευθέριον Βενιζέλον ως Υπουργός Δικαιοσύνης **1912 -1915** εις την Μακεδονίαν και κατέταξε - αναδιάρθρωσε τας Δημοσίας Υπηρεσίας ως και τας Δικαστικάς και εν συνεχεία εις Θράκην. Υπουργός εν συνεχεία, Εσωτερικών **1918-1920**, Πρόεδρος της Β' Εθνικής Συνελεύσεως **1924**, και ο **πρώτος** πρόεδρος που Συμβουλίου Επικρατείας από το **1929**.

Άμα τη συγκροτήσει του Συμβουλίου Επικρατείας με πρόεδρον τον Κωνσταντίνον Ρακτιβάν ο Ελευθέριος Βενιζέλος είπε εις την Βουλήν: Εύχομαι την πρώτην απόφασιν που θα πάρει το Συμβούλιον Επικρατείας να είναι ακύρωσις κάποιου δικού μου Νόμου. Και τον ανώτατον αυτόν Βράχον που είχε και έχει την δικαιοσύνην του Θεού το ανέλαβε ο Κων. Ρακτιβάν. Έγραψε πλείστας μελετάς, Ακαδημαϊκός κ.λ.π. Κωνσταντίνος Ρακτιβάν 1865 -1936. Αυτό το όνομα φέρει σήμερα η πρώην πλατεία Ωρολογίου προς τιμήν της πόλεως. Αυτήν την γλυκειά πατρίδα του την Βέροιαν για την οποίαν έγραφε ο ίδιος αρκετά, και για την οποίαν δικαίως υπερηφανεύονται όσοι την έχουν γενέτειραν αλλά και ημείς οι άλλοι οι πάντες που σ αυτήν μεγαλώσαμε και γεράσαμε.

Η πλατεία αυτή έχει ονομασθεί δια Προεδρικού Διατάγματος ως πλατεία ΡΑΚΤΙΒΑΝ και είναι λάθος και παράνομον ορισμένες Υπηρεσίες να μεταχειρίζονται εις τα σημειώματα τους Πλατεία Ωρολογίου ή Ρολογιού.

Γνώμη μου φυσικά, αλλά και τολμώ να είπω ότι και γνώμη πολλών επιστημόνων ειδικώς δε του Νομικού κλάδου.

Χωρίς να θέλω να ενοχλήσω τον πολύ αγαπητόν μου Κ.Π. γράφω αυτά, απλώς δια την ιστορίαν.

**Βεροιώτικα και Θρακιώτικα
(σημειώματα, ιστορικά κ άλλα)
Γιάννη Αλεξιάδη 1985**

Στή Βέροια εκείνα τὰ χρόνια ξβρεχε. Καί μάλιστα μέ τούς μήνες. Γι' αὐτό καί τὸ ἀνέκδοτο τοῦ πασά, πού ξμεινε ἕνα μήνα στή Βέροια καί συνεχῶς ξβρεχε: "Ὅταν κάποτε συνήνητησε ἕναν Βεροιώτη στήν Κωνσταντινούπολη, τὸν ρώτησε: «Τί κάνει στή Βέροια, ἀκόμα βρέχει;»...

"Ἴσως γι' αὐτὸ ἡ ὀνομασία της στήν τουρκική ἦταν Καραφέρια, δηλαδή μαύρη Βέροια. Ἀλλά καί ἄλλα πολλά Καρὰ τοπωνύμια ἔχει ἡ περιοχὴ: Καρὰ Ἀχμέτ (Καραχμέτ), Καρὰ Ἰσαλή, Καρὰ Ντερέ, Καρὰ Ἀσμάκ κ.λ.π.

Πολλὰ χρόνια (τὰ καλοκαίρια) ἀνοίγαν τὰ λιγιστὰ θερινὰ κέντρα καί μόνον πού ἀνοίγαν καί μάζευαν τίς καρέκλες τους, Ἐληά, Μπαρμπούτα, Καραχμέτ.

Καί τὸν λόγον εἶχαν τὰ κέντρα τῆς πλατείας Ὁρολογίου, τὸ γλυκύτατο «Ζάππειον», μέ τὰ καλὰ τηγανισμένα συκωτάκια του, τὸ ὠραιότατο παγωτό του καί τὴν δροσιά του, βέβαια. Ὁ Θεμιστοκλῆς πρῶτος.

Καί ἀπέναντι τὸ κέντρο Σαράφογλου, τὸ ὁποῖο γιὰ λίγα χρόνια τὸ εἶχαν νοικιάσει οἱ ἀδελφοὶ Παπατζίκου. "Ἀρχισαν νὰ βάζουν ἕνα καλοκαίρι καί ἕνα ἀρνάκι ψητό, ἀλλά ποιὸς ἔτρωγε; Κανείς. Ζέσταμα τὴν ἐπομένη καί φυσικὰ ἡ βροχὴ... καί τὸ ἀποτέλεσμα νὰ σταματήσῃ τὸ βιολλὶ αὐτὸ τοῦ ἀρνιοῦ καί σὲ λίγο καιρὸ καί ἡ δουλειὰ τοῦ καφεinelου, νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν οἱ ἀνθρωποὶ νὰ πᾶνε στήν Ἀθήνα καί ἐκεῖ (σὰν ξενοδόχοι πλέον) νὰ δοῦνε Θεοῦ πρόσωπο.

Ἀπέναντι, εἶπαμε, τὸ Ζάππειο. Καί ἐκεῖ ὁ караγκιόζης, ὁ Νάσος.

Ἀπόγευμα Μαΐου - Ἰουνίου καί κάποτε Ἰουλίου. "Ἀνοίγματα οἱ καρέκλες. Ὁ καταστηματάρχης, ὁ φίλος Θεμιστοκλῆς Χαντζῆς, παρακολουθοῦσε τὴ δουλειά. "Ἀρχισε νὰ βραδιάζει. Τὸ παγωτὸ στριφογυρνοῦσε μέσα στὸ θαρελάκι του. Γύρνα μικρὴ καί βάζε ἀλάτι στὸν πάγο, ἔτσι γιὰ νὰ σφίγγει. Τέτοια ἦταν τότε τὰ μέσα. Καί ὁ Νάσος περίμενε τὴν ὥρα τοῦ Καραγκιόζη. Βράδιαζε καί ἀπὸ ἐνωρίς ἄρχιζαν οἱ βροντές.

«Μιστόκλη», ἔλεγε ὁ Νάσος, θὰ ἀρχίσουμε πάλι αὐτὴ τὴν ἐβδομάδα παγωτὸ καί ψωμί». Καί ἄρχιζε ἡ βροχὴ καί δώστου μάζεμα οἱ καρέκλες.

Καί στὰ λίγα λεπτά πού ἔμεναν, στοὺς λίγους ἐναπομέναντες θεατές, ὁ Καραγκιόζης ἄρχιζε τὰ ἀστεῖα του.

«Ποὺ λέτε... φίλοι διαλεχτοί... πού μέ ἀγαπάτε... Ἐγὼ κι ὁ φίλος μου ὁ Μιστόκλης καλὰ τὰ καταφέρνουμε. Τὴν Παρασκευὴ κάνουμε παγωτό. Βρέχει. Τὸ Σάββατο τὸ φρεσκαρίζουμε, πάγο καί ἀλάτι καί δώστου γύρισμα. Βρέχει καί τὸ ἀφήνουμε. Τὴν Κυριακὴ τὸ φρεσκαρίζουμε, πάγο καί ἀλάτι καί γρήγορο γύρισμα, καί στή συνέχεια βροχὴ, μάζεμα οἱ καρέκλες (φάθινες οἱ περισσότερες), γρήγορα γιὰτὶ μαυρίζουν. Καί ἀπὸ τὴ Δευτέρα ἀρχίζουμε, Νάσος καί Θεμιστοκλῆς, ψωμί καί παγωτό, τὴν Τρίτη ψωμί καί παγωτό, τὴν Τετάρτη τὸ ἴδιο καί τὴν Πέμπτη τὰ ξυσίματα... Τὴν Παρασκευὴ πρῶι, γρήγορα στὸ γαλατά, φρέσκο, ἀγελαδινό, τὸ γάλα. Καί ἀρχίζει τὸ φρέσκο τὸ παγωτὸ γιὰ τὸ Σάββατο καί λίγο ἴσως τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ».

Καί περίμενε, τώρα, τὸν καιρὸ. Καί πάλι βροχὴ, καί δώστου συνέχεια τὰ καλοκαιρινὰ κέρδη.

Ἡ Βέροια τὸ εἶχε, τότε, ἡ τύχη τῶν ἀνθρώπων; Δὲν ξέρω. Τώρα ἄλλαξαν οἱ καιροί. Καί ὁ καιρὸς καλός. "Ἐπαψε νὰ εἶναι ἡ Καραφέρια, ἀλλά καί τὰ παγωτὰ συνέχεια, χειμῶνα καλοκαίρι!!

Τώρα βέβαια δὲν βρέχει, ἀλλά κι ἂν βρέχει τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὸν ἀδηφάγο ἀνθρωπο...

ΕΘΝΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

Πάμε λίγο πρὸς τὰ ὀπίσω γιὰ νὰ θυμηθοῦμε κάτι παλιό: Τὴν Βέροια. Ἡ συγκεντρωμένη καλὴ πολιτεία μέσα στὸ καταπράσινο φόντο τῆς, γιόρταζε πάντοτε μὲ κάποια σιωπηλὴ ὑπερηφάνεια καὶ συγκρατημένη μεγαλοπρέπεια τὶς ἐθνικὲς τῆς ἑορτές. Ἡ μία τῆς ἀπελευθερώσεώς τῆς ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ τῆς 16ης Ὀκτωβρίου καὶ ἡ ἄλλη ἡ βασικὴ ἐθνικὴ ἑορτὴ, ἡ Πανελληνία, τῆς 25ης Μαρτίου.

Ἔτσι γιόρταζε τότε, στὸ μικρὸ τῆς περιβάλλον, τὸ γνωστὸ, τὸ εὐγενικὸ καὶ ὁμορφο. Μὲ τοὺς γνωστούς μεταξύ των κατοίκους τῆς, μὲ τὶς Ἀρχές τῆς στρατιωτικῆς, ἀστυνομικῆς, δημοτικῆς, πολιτικῆς καὶ γνωστῆς σ' ὅλον τὸν κόσμον, μὲ τὶς θρησκευτικῆς ἐπίσης Ἀρχές πού γνώριζαν τοὺς κατοίκους σπίτι μὲ σπίτι, μὲ τὴν Χγὴν Μερραρχίαν τῆς, πού κάποτε λεγόταν καὶ Μερραρχία Σμύρνης, τὸ 16ον Σύνταγμα Πεζικοῦ καὶ τὸ 10 Σύνταγμα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ. Κάθε φορά, πού εἶχε μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ ἐθνικὲς τῆς ἑορτές πλημμυρισμένος ὁ χῶρος τῆς ἑορτῆς ἔξω ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἀντώνιον, γιὰ ὅσους δὲν χωροῦσαν μέσα εἰς τὸν Ἱερὸν Ναόν, καὶ ἀπὸ τὴν ἔξω πόρτα, τὴν, τότε, καμπυλωτὴ, κατεδατὸ τὸ καλντιρίμι μέχρι τὴν κυρία εἴσοδο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ στὴν ἀράδα κάτω ἀπὸ τὶς φουντωμένες ἀκακίες οἱ δύο Λόχοι σὰν τιμητικὸ ἀπόσπασμα, πού περίμενε τοὺς ἐπισήμους γιὰ τὴν ἔναρξιν τῆς δοξολογίας. Ὁ Δήμαρχος μὲ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον, καὶ οἱ Λόχοι προσοχή, ἀμέσως ὁ Ἐπαρχος καὶ τὸ ἴδιο, καὶ σὲ λίγο ἔφθανε ὁ Στρατηγὸς τῆς Μερραρχίας πάνω στὸ χοροπηδηχτὸ του ἄλογο, πεταχτὸς πατοῦσε στὸν ἀριστερὸ ἀναβατήρα κι' ὡς πού νὰ κατεβῆ ἔτρεχε ὁ ἵπποκόμος ἀπὸ τὸ δευτέρου ἄλογο, πού ἀκολουθοῦσε καὶ ἔπιανε τὰ χαλινά. Καὶ ἀμέσως τὸ «Παρουσιᾶστε» καὶ οἱ σαλπικταὶ στριφογύριζαν μὲ τὸ τσαλιμάκι τους τὶς σάλπιγγες στὸ στόμα καὶ ἀρχίζε ἡ μουσικὴ, μέχρι τὴν ὥρα πού ἔφθανε στὸν Ἱερὸ Ναό.

Δοξολογία, ὁμιλία, συνέχεια στὴν πλατεῖα Ὁρολογίου κατάθεσις στεφάνων σ' ἐκεῖνο τὸ ὁμορφο Ἡρώον τῆς πλατείας, πού τώρα ἔμεινε σὲ φωτογραφίες, γιὰτὶ στὴν πραγματικότητά εὐρίσκεται κομματιασμένο σήμερα σὲ μιὰ ἄκρη τοῦ Νεκροταφείου, ἄσχετα ἂν ἔχη πάνω στὸ τεμαχισμένο σῶμα του γερμανικὲς σφαῖρες, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ἕνας λαὸς ὀλόκληρος ξεσηκώθηκε ἐναντίον ἐνὸς σιδηρόφρακτου κατακτητοῦ. Καὶ μετὰ δεξίωσις κλπ. ὡς τὴν ὥρα τῆς παρελάσεως.

Στημένη εἰς τὴν πλατεῖαν ἐμπρὸς εἰς τὸ Ἡρώον μία ἐξέδρα κι' ἐκεῖ ἡ παρέλασις. Στὴ σειρὰ τὰ Σχολεῖα καὶ ἀμέσως ἡ Μουσικὴ τοῦ Στρατοῦ, οἱ λεβεντόκορμοι σαλπικταὶ (τέσσαρες τριάδες μὲ τὸν λοχία ἀρχισαλπικτὴ ἐπὶ κεφαλῆς) καὶ ἡ ἥρωϊκὴ Σημαία τοῦ 16ου Συντάγματος, ὁ ἡγῆτωρ, πεζοπόρα τμήματα τοῦ 16ου Συντάγματος καὶ εἰς τὴν συνέχεια τὸ 10 Σύνταγμα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ μὲ τὰ μουλάρια του φορτωμένα τὰ πυροβόλα του, — αὐτὰ πού ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια τραβηγμένα μὲ τὰ σχοινιά στὶς κορυφογραμμὲς τῆς Ἀλβανίας, τὶς δύσβατες, ἀνέτρεπαν τὰ μεγάλα πυροβολεῖα τῶν φασιστῶν εἰσβολέων. Καὶ ἔτσι ἔληγε ἡ παρέλασις, ἡ μετρημένη καὶ μεγαλοπρεπῆς, αὐτὴ πού μόνον ἔμφυχο ὕλικὸ τὴν γέμιζε. Καὶ τὸ θράδυ ἡ λαμπαδηφορία, τενεκεδάκια μὲ ἄμμο καὶ πετρέλαιον στὰ ξυλαράκια καὶ σ' ἄλλους κομμάτια δαδί, κατηφόριζε πρὸς τὴν Κεντρικὴν ὁδὸν (ἀπὸ τὴν Λέσχην καὶ πρὸς τὰ κάτω). Ὁ σημερινὸς εὐρύχωρος δρόμος τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως (ὅπως καὶ ἡ ὁδὸς Βενιζέλου) ἦσαν τότε τὰ καλντιριμωτὰ στενοσόκακα, πού φαινόταν ἄκρες καὶ ὄχι ἀγορά. Τὴν φανταχτερὴ τῆς ὄψης εἶχε ἡ Κεντρικὴ ὁδὸς — ἡ ἀγορὰ — ἀπὸ τὴν σημερινὴ Λέσχην Ἀξιωματικῶν καὶ πρὸς τὰ κάτω μέχρι

τόν Ἅγιον Ἀντώνιον. Αὐτὴ ἦταν τότε ἡ κεντρικὴ λεωφόρος, ἡ διέξοδος κά-
θε παρελάσεως ἀλλὰ καὶ ὁ χῶρος τοῦ περιπάτου ἀπὸ τῆς Λέσχης (παλαιᾶς
καὶ νέας), πλατείας Δικαστηρίων, 16ης Ὀκτωβρίου πρὸς Στρατῶνας, τὴν
ὀλοστρόγγυλη πλατεία μὲ τὸν πλάτανό της (καὶ πῖο παλιὰ μὲ τὸ τεράστιο
Ὁρολόγι, πού ζοῦσαν ἀγκαλιαστὰ χρόνια καὶ χρόνια ἕως ὅτου ἡ ἐποχὴ καὶ
ὁ πολιτισμὸς ἔρριξε τὸ ἕνα) καὶ μὲ ἐνδιάμεσα τὰ δύο ἐξοχικὰ καφενεῖα, τὸ
«Ζάππειον» καὶ τοῦ «Σαράφογλου». Ἐκεῖ οἱ μερακλήδες σ' ὄλο τὸ διάστημα
τῆς ἐορτῆς τὸ οὐζάκι μὲ ἐξαιρετικὰ τηγανητὰ σκοτάκια, τὸ λαστιχωτὸ παγω-
τὸ τοῦ μακαρίτη Θεμιστοκλῆ, ἡ γκαζόζα, τὸ σινάλκο καὶ τὸ ὑποβρύχιο.

Χαρούμενη ὄλη ἡ Βέροια ἔβλεπε αὐτὲς τὶς ἐθνικὲς ἐορτές. Ἦταν οἱ μό-
νες, πού λαμποκοποῦσαν στὶς ψυχὲς καὶ στὰ πρόσωπα τοῦ λαοῦ. Τότε ἔλειπε
ἡ πολὺ πεζὴ αὐτὴ ζωὴ τῶν τύπων, οἱ γιορτές τοῦ ΟΗΕ καὶ τοῦ ΝΑΤΟ, τῆς
μητέρας, τοῦ παιδιοῦ, τῆς γυναίκα, πού κι' ἂν γιορτάζονται σήμερα, εἶναι
ἄγνωστες στὸν πολὺ κοσμάκη.

Ἦταν αὐτὲς πού ἀναφέραμε οἱ ἐθνικὲς καὶ γνήσιες ἐλληνικὲς, πού ζων-
τάνευαν τοὺς μικροὺς καὶ ξεσῆκωναν τὶς ψυχὲς τῶν μεγάλων, μὲ τὴν θύμηση
τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ τοῦ λαοῦ.

Μὲ τὴν ἐορτὴ τῆς 25ης Μαρτίου, μᾶς ἔρχονται εἰς τὸν νοῦ αὐτὰ τὰ πε-
ρασιμένα, μία ἱστορία μικρὴ, πού ἄς μείνη κι' αὐτὴ γραμμμένη. Καὶ μαζὶ μ' αὐ-
τὰ ὄλα ἄς ποῦμε καὶ τὸ ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ σ' ὄλον τὸν Ἑλληνικὸ Λαὸ πού
πάντα μὲ τοὺς ἀγῶνες του κράτησε στὰ χέρια του τὴν Ἐλευθερία.

Βεροιώτικες Αράδες
Γιάννης Αλεξιάδης 1983

Εφημερίδα «ΑΛΛΑΓΗ» 2-4-1983

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΕΝΟΣ ΠΑΛΙΟΥ ΒΕΡΟΙΩΤΗ

Αγαπητή Αλλαγή

Πολλές φορές διαβάζοντας τοπικές εφημερίδες της γεννέτειράς μου παραξενεύομαι. Παλιά τοπωνύμια που έχουν τις ρίζες των προ εκατοντάδων χρόνων αλλοιώνεται το επωνύμιο με άλλα νεώτερα.

Ένα τέτοιο παράδειγμα που το τοπωνύμιο του έχει τις ρίζες του πολύ παλιά γράφοντας έτσι ιστορία της Βέροιας είναι και η πλατεία Ρολόγι. Να τι έγραφε σ' ένα σημείωμά του ο Βεροιώτης συγγραφέας Στέλιος Σβαρνόπουλος με τίτλο «Βεροιώτικα τοπωνύμια» στην τοπική εφημερίδα «Βέροια» στις 10 Δεκέμβρη 1982:

«... Φθάνουμε στο Ρολόι με τη μεγάλη πλατεία. Το όνομα κατάγεται από ένα μεγάλο ρολόγι Πύργο που έχτισε ο Σέρβος Κράλης Στέφανος Ντουςάν κατά την Σερβική κατοχή της Βέροιας. Ήταν δίπλα στον πλάτανο και συναγωνιζόταν στο ύψος. Χτυπούσε τις ώρες με καμπάνα και πληροφορούσε τους κατοίκους όχι μόνον της Βέροιας αλλά και των γύρω χωριών. Ήταν ένα στολίδι της Βέροιας που δυστυχώς κατεδαφίστηκε κατά το 1928. Κάποτε όμως πρέπει να αναστηλωθεί κι αυτό, ας γίνει στόχος της Δημοτικής αρχής». Να τι έγραφε και ο υποφαινόμενος στις 23 Απρίλη 1982 στην εφημερίδα «Βέροια» και πάλι, με τίτλο «Παλιά και νέα γύρω από το Δικαστήριο»:

«... Μα όλος ο κόσμος την αποκαλεί πλατεία Δικαστηρίων.

Μεγάλη κουβέντα. Παρακαλώ να γίνει σφυγμομέτρηση. Είμαι 76 χρονών. Ο παππούς μου που γεννήθηκε το 1840 όταν ήμουν πολύ μικρός μ' έπαιρνε από το χέρι και μούλεγε: Άντε Κλέων -χωρίς να κλαις όμως- πάμε να γκιζιρίσουμε τα σοκκάκια και να κάτσουμε λίγο στο Ρολόϊ.

ΡΟΛΟΓΙ, ρίζα χρονολογίας 1345 Βεροιώτικη Δημοτική γη -από την οποία δεν δύναται να ξερριζωθεί ό,τι και από οποιονδήποτε εάν επ' αυτής εκτίσθη -προς τί η εποπτεία της παραχωρήσεως; Η Βεροιώτικη Δημοτική γη και το Ρολόγι έχουν τις ρίζες τους πριν από την Τουρκοκρατία».

Σήμερα όμως εξακολουθούν να την γράφουν πλατεία Δικαστηρίων. Άλλοι πλατεία Ρακτιβάν. Επειδή όμως το Βεροιώτικο επωνύμιο (ΡΟΛΟΓΙ) έχει βαθιές και ιστορικές ρίζες και το υποσυνείδητό του γράφοντος κλωτσάει, βάζουν σε παρένθεση και τη λέξη Ρολόγι π.χ. πλατεία Ρακτιβάν (ρολόγι), πλατεία Δικαστηρίων (ρολόγι).

Όχι και έτσι φίλτατοι. Τότε να πούμε και την Εληά πλατεία Κωπουνίου ή Ρακτιβάν και τη Μπαρμπούτα και το λιανοβρόχι Κολυμβήθρα Σιλιάμ. Άντε λοιπόν πάμε για πλύσιμο των αμαρτιών μας.

Τέλος ας κινηθούμε όλοι οι Βεροιώτες να αναστηλωθεί το καταδαφιστέν αυτό ιστορικό στολίδι της Βέροιας και η πλατεία να γίνει δασύλλιο σαν πνεύμονας οξυγόνου το πίσω μέρος και ανθόκηπος το εμπροσθεν μέρος με το διατηρητέο κλασσικό Δικαστήριο στο μέσον- τουλάχιστον αφού αυτό μόνον έμεινε- σαν κορωνίδα της παλιάς εποχής. Να στεγασθούν δε σε αυτό το αρχαιολογικό Μουσείο και η Πινακοθήκη.

Κλέων Παπανίδης
Θεσσαλονίκη 2.4.1983

Εφημερίδες ΗΜΕΡΗΣΙΑ -ΛΑΟΣ-ΒΕΡΟΙΑ 18.4.1984

Επιστολή συμπολίτη μας
απ' τη Θεσσαλονίκη

**Προς το Δημοτικό Συμβούλιο Δήμου Βέροιας Ημαθίας
Εις Βέροιαν**

Κύριοι,

στις πολλές φροντίδες σας που με ενδιαφέρον σας απασχολούν -έξω από τις επαγγελματικές σας ασχολίες δια τα πολλαπλά ζητήματα του Δήμου Βέροιας- θέλω κι εγώ να σας απασχολήσω σαν δημότης της γενέτειράς μου, που κάθε δημότης έχει καθήκον να τον ενδιαφέρουν και να ασχολείται με τα κοινά, για ένα τόσο σημαντικό όσο και απλό ζήτημα. Λίγος χρόνος και λίγη μελέτη χρειάζεται για την επανόρθωσή του. Χρήματα όχι. Τοπικές εφημερίδες αλλά και δημότες στο παρελθόν ασχολήθηκαν με σχετικά δημοσιεύματα.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΡΟΛΟΓΙ: Ιστορικές μνήμες, ρίζες από το 1345 μέχρι το 1928 οπότε το Ρολόγι Πύργος αεροποιήθη! κατόπιν αποφάσεως Δημοτικών αρχόντων που πάρθηκε πάνω στο γόνα καθήμενοι στο εξοχικό καφενείο «ΖΑΠΠΕΙΟ» το δεσπόζον τότε της Πλατείας Ρολόγι, τίνι τρόπω θ' αεροποιηθή ανωδύνως, παρά τις διαμαρτυρίες πολλών δημοτών.

Την μορφή του Πύργου Ρολόγι την βλέπουμε από κάποτε σε καμιά φωτογραφία, σε κανένα πίνακα ζωγραφικής ή στην μνήμη όλων μετά το 1928 είχαν την ευτυχία να μην αεροποιηθούν ακόμη.

Η ιστορία του Πύργου Ρολόγι έχει βαθιές μνήμες ρίζες -που χρονολογούνται από το 1345 που το έχτισε ως πανκοίνως γνωστόν ο Σέρβος Κράλης Στέφανος Ντουσάν κατά την Σερβική κατοχή της Βέροιας γι αυτό και το αρχικό επωνύμιο της πλατείας Ρολόγι δεν σβήστηκε από μνήμες και γραφές, παρά την αλλαγή του επωνυμίου της που έγινε προ αρκετών χρόνων εις πλατεία Κων. Ρακτιβάν και πάλι κατόπιν αποφάσεως Δημοτικών αρχόντων την φορά αυτή με νομότυπη διαδικασία εντός και επί τα αυτά του Δήμου.

Η Δημοτική αρχή Βέροιας, οι κοινοτικές αρχές της περιοχής. Δημόσιες υπηρεσίες της πόλης Βέροιας εις τα επίσημα έγγραφα των, τοπικές εφημερίδες αλλά και άλλων πόλεων της χώρας μας και δη των μεγαλύτερων Αθηνών και Θεσσαλονίκης, τοπικοί σύλλογοι, πολιτικά κόμματα την γράφουν και την ονομάζουν Πλατεία Ρολόγι. Αν κάποτε την γράψουν πλατεία Ρακτιβάν τότε προσθέτουν σε παρένθεση πλατεία Ρολόγι π.χ. Πλατεία Ρακτιβάν (Ρολόγι). Γι σημαίνει αυτό;

Οι ιστορικές ρίζες είναι βαθιές. Ας μην επιχειρούμε να τις σκοτώνουμε και να μοιάζουμε σαν λαός μελλοθάνατος. Να μην γινόμεθα εμπόδιο στη λησμονιά. Πρέπει να δένουμε με την ζωή που προχωρά με την ψυχή και πνεύμα των παραδόσεων του Βεροιώτη. Λαογραφικό μουσείο στη Βέροια ιδρύθη. Αντικείμενα αναφερόμενα σε μνήμες της πόλης Βέροιας και περιοχής της συγκεντρώνονται. Παραδοσιακά μνημεία (αρχοντικά κλπ.) αρκετά πέσανε. Ας μείνουν τουλάχιστον τα ιστορικά των ΕΠΩΝΥΜΑ. Πρέπει και αξίζει να μείνουν.

Ευχαριστώ. Φιλικώτατα
Παπανίδης Κλέων

Τρεις φορές, κατά καιρούς, άσχολήθηκα ή ταπεινότητά μου με δημοσιεύματα στο «Λαό» για την κατασκευή Ἡρώου στην πόλη μας. Και μιὰ τώρα, πού πρέπει νά εἶναι ή τελευταία, ἐκτός ἂν σκεφθοῦν οἱ καλοί μας ἄνθρωποι, πού ἐνεπνεύστησαν τὸ ἤδη τοποθετηθέν, τὸ ξηλώσουν και τοποθετήσουν κάποιον ἄλλο, πού θά ἀποτελεῖ πραγματικό Ἐθνικό Σύμβολο, ὁπότε θά ξαναγράψω γιά νά ἐκδηλώσω με λίγες γραμμές τήν ἱκανοποίηση πολλῶν κατοίκων τῆς πόλεώς μας, ἴσως ὄλου τοῦ λαοῦ.

Ἄς περιγράψουμε τή ζωντανή ἱστορία γιά τὸ παλιό Ἡρώον μας, γυρίζοντας πίσω μισό αἰῶνα και πλεόν.

Μετά τὸ 1930 δήμαρχος Βεροίας ὁ Ἄντωνιος Πρωτοφάλης. Τήν ἐποχή ἐκεῖνη ή ἀνέγερση Ἡρώου στην πλατεία Ὁρολογίου. Τοποθετήθηκε στή νότια πλευρά τῆς πλατείας με γύρω κηπάριον εἰς ὕψος ἐνός περίπου μέτρου ἀπό τῆς πλατείας, κατερχόμενον κυκλικῶς μέχρι τῶν ἄκρων του πρὸς τήν πλατεία και τοῦ μέσου δρόμου. Λουλούδια (πρασινάδα) ἐλάχιστα, χαμηλά δενδρύλλια στίς δύο πλευρές του και δύο κυπαρίσσια στίς δύο ἄκρες του, περιβαλλομένου ὄλου τοῦ κηπαρίου ἀπό μαρμάρια κολωνάκια με ἄλυσίδες και με εἴσοδο ἀνοικτή. Στίς ἐθνικές ἐορτές ὁ κληρὸς μπροστά και στίς δύο πλευρές του οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἀρχῶν και ὄλος ὁ κόσμος γύρωθεν, ἔξω τοῦ κηπαρίου, παρακολοῦθῶν ἀνέτως τήν τελετήν, λόγω τοῦ σχετικοῦ ὕψους ὀλοκλήρου τοῦ κηπαρίου.

Ὅταν τοποθετήθηκε, στάθηκα και ἔβλεπα τὸ Ἡρώον. Και νά ὁ Δήμαρχος μπροστά μου. «Τί βλέπεις Γιάννη;», με ρωτᾷ. «Δέν σε ἄρесе;» «Πολύ ὠραίο, κύριε Δήμαρχε», τον απαντῶ. «Ἄλλά δέν θά ἦταν καλά νά γινόταν ὀλόγλυφο, μιὰ πού ὁ συνδυασμός τῆς Ἑλλάδος με τὸν πολεμιστή ἔχουν τέτοια, γεμάτη ζωντάνια, ἔξαρση; Πάντως εἶναι ὠραίο, και πρέπει νά σᾶς συγχαροῦμε». Και ὁ κυρ Ἄντωνάκης, ὁ δήμαρχος, με ἀπάντησε με καλωσύνη και μετριοφροσύνη: «Ἄκουσε φίλε μου», με βροντερή καθαρά βεργιώτικη προφορά: «Ἐμεῖς τόσο ἤξέραμε, τόσο ἐκάναμε. Μᾶς φαίνεται καλό, ὅπως και σένα. Τώρα, ἀργότερα, θά ἔλθουν νεώτεροι ἄνθρωποι και γραμματισμένοι, που θά ξέρουν περισσότερα πράγματα και ἄς κάνουν καλύτερο». Και ἀπό τότε ἦλθαν νεώτεροι και ἄλλαξαν ἀρχετοὶ ἐπὶ τοῦ δημαρχιακοῦ θώκου.

Και ἄς συνεχίσουμε τήν ἱστορία. Τὸ Ἡρώο αὐτὸ παρέμεινε ἐπὶ χρόνια, ὥσπου βρέθηκε κοιμητιασμένο και πεταμένο σέ μιὰ γωνιά τοῦ Νεκροταφείου. Δέν ξέρω ἂν ἐρίσκονται ἀκόμη μερικά κομμάτια του. Ἄς λάβουμε δέ ὑπόψη μας, πως τὸ Ἡρώο αὐτὸ σέ ἓνα κυνηγητὸ τοῦ πληθυσμοῦ ἀπό Γερμανοὺς στην κατοχή, στην πλατεία Ὁρολογίου, κτυπήθηκε ἀπό δύο σφαῖρες γερμανικές και τοῦ προξενήθηκαν ἀπό πυροβολισμό Γερμανῶν δύο σημάδια, ἓνα μικρὸ και ἓνα μεγάλο. Καὶ συνεχίζεται ή ἱστορία. Ἐπὶ χρόνια στεκόμασταν προσοχή μπροστά στή θάση τοῦ Ἡρώου, τοῦ Πρωτοφάλη. Ὅχι μόνον οἱ νεώτεροι δέν ἔκαναν καλύτερο ἀλλά ἐχρησιμοποιεῖτο σάν Ἡρώο ή θάση, μόνον, τοῦ παλιοῦ Ἡρώου. Σέ μιὰ πόλη με πολλοὺς πλουσίους, πού καταδροχθίζουν πολλὰ - πολλὰ χιλιάρια γιά τήν εὐζωία τους. . .

Και τώρα φθάσαμε ἐδῶ. Νά δοῦμε ἐπὶ τέλος Ἡρώον!! Ἄλλά παρακαλῶ, ἄς με συγχωρήσουν οἱ ἐμπνευστές αὐτοῦ τοῦ χαλύβδινου δράματος. Αὐτὸ δέν εἶναι Ἡρώον. Ὅ,τιδήποτε ἄλλο μπορεῖ νά τὸ φαντασθεῖ ὁ ἀνθρώπινος νους, ἐκτός ἀπό Ἡρώον. Ὅλοι γνωρίζουμε ὅτι τὸ Ἡρώον εἶναι και πρέπει νά εἶναι Ἐθνικὸν Σύμβολον και τέτοιο δέν εἶναι. Εὐτυχῶς μόνον πού ἔχει τὸ σύμβολον τῆς εἰρήνης στο χέρι του.

Ἐμπρός, λοιπόν, ἄς μὴν περιμένουμε τὸν φτωχὸ Δῆμο, ἀλλά νά τρέξουμε γιά νά ἀντικατασταθεῖ αὐτὸ με ἓνα πραγματικό Ἐθνικό Σύμβολο. Νομίζω πως και οἱ δημοτικοὶ μας ἄρχοντες θά συμφωνήσουν.

ΤΟ ΗΡΩΟΝ

Πρὸ τοῦ ὁποίου τὸ 1952, ὁ γράφων ἐκφωνεῖ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, δὲν ὑπάρχει πλέον. Μιὰ κακὴ καὶ ἄδικος ἀπόφασις τῶν ἀρμοδίων περὶ μεταφορᾶς του εἰς ἄλλην θέσιν, ἔγινεν αἰτία τοῦ ἐξαφανισμοῦ του.

Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ τὰ ἄψυχα αἰσθάνονται, καὶ μάλιστα ὅταν ἀντιπροσωπεύουν κάποιον ἰδανικὸν Ἐθνικῆς ὑποθέσεως.

Καὶ τὸ Ἡρῶον τὸ ὁποῖον μὲ τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων Βεροιέων, μᾶς ὑπενθύμιζε τοὺς νικηφόρους πολέμους, πρὸ τῆς βίας, προὔτιμῃσε νὰ πέσῃ συντριβόμενον.

Ἔτσι ἡ Βέροια μένει χωρὶς Ἡρῶον, τὸ ἀπαραίτητον αὐτὸ δεῖγμα εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς πρὸς τοὺς ἀθανάτους ἥρωας.

Ἡ παροῦσα φωτογραφία ἔστω, διὰ τοὺς ἐπερχομένους ὡς μία ἀγαθὴ καὶ αἰωνία ἀνάμνησις.

Ἱστορία τῆς Βέροιας

Ἀναστασίου Εμμ. Χριστοδούλου, 1960

ΤΑ ΔΥΟ ΠΛΑΤΑΝΙΑ

Ἄς θυμηθοῦμε τὰ τεράστια πλατάνια, πού ἦταν πίσω ἀπὸ τὸ δικαστήριον καὶ ἔπιαναν ὅλη τὴν περιοχὴ, ἀπὸ τὸ σημερινὸ κατάλοιπο τοῦ Φρουρίου, τὶς κατεδαφισμένες σήμερα φυλακές, τὸ παλιὸ κτίριον τῶν τριῶν Τ., ἐν συνεχείᾳ μικρῶν κτιρίων ὅπου ἐστεγάζοντο τὰ γραφεῖα τῆς Χῆς Μεραρχίας (ὅπου ἡ σημερινὴ Λέσχη ἀξιωματικῶν).

Τὰ πλατάνια αὐτὰ ὁμόρφαιναν τὴν περιοχὴ. Τώρα ἔμεινε ξερὴ καὶ ἀνοστή. Βέβαια καὶ μέσα στὸ ἀνοίχτωμα τοῦ φρουρίου τὸ καφενεῖο τοῦ Γρηγόρη (Μιχαηλίδη), πού κουβαλοῦσε καφέδες κάτω καὶ γύρω ἀπὸ τὴν τεράστια μουριά, πού εἶχε φυτέψει ὁ ἴδιος.

Προχωροῦμε γιὰ νὰ θυμίσουμε τὰ παρακάτω πλατάνια, πιὸ κάτω ἀπὸ τὸν πλάτανο τῆς παλιᾶς Μητροπόλεως, στὴν μικρὴ πλατειούλα, ὅπου τώρα εἶναι τὸ ξενοδοχεῖο «Ἀριστείδης». Δύο θεόρατα πλατάνια καὶ στὴ ρίζα τους οἱ προσφυγικὲς παράγκες - λαχανοπωλεῖα. Ἡ Μικρασιατικὴ Καταστροφή ἔκανε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ψάχνουν ἀποκούμπι, κάτι νὰ πουλήσουν γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμάκι τῶν παιδιῶν τους. Κόλλημένα στοὺς δύο πλατάνους, τὸ ἕνα λαχανοπωλεῖο, τοῦ Χαλβατζῆ καὶ τὸ ἄλλο, τὸ λαχανοπωλεῖο τῆς κυρᾶς Μαρίας, τῆς πεθερᾶς τοῦ σωφῆρ Γσαρτσαρῆ, γιὰ νὰ θυμίσω κι' αὐτὸν τὸν Βεροιώτη, πού ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον, τώρα. Δίπλα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἕνα μικρὸ παραγκάκι, τοῦ Μενεμελῆ (παρατσούκλι παρμένο ἀπὸ τὴν καταγωγὴ τοῦ Μενεμένη Μ. Ἀσίας). Ἐκεῖ τὸ κοκορέτσι κάθε ἡμέρα καὶ πίσω δύο σκαμνιάκια γιὰ κάποιον μερακλή, πού ἤθελε νὰ πιεῖ τὸ οὐζάκι του μὲ ἕνα δίφραγκο κοκορέτσι. Δίπλα ἕνα περίπτερο. Πίσω ἀπὸ τοὺς δύο πλατάνους ἕνα μεγάλο συντριβάνι, μὲ νερὸ βέβαια ἀπὸ τὸ τρεχοῦμενο τῆς πόλεως («μπουντουδάγιες»). Ἐκεῖ καρπούζια τῶν γειτόνων, ἐκεῖ τὸ πότισμα τῶν ζώων, ἀπὸ τὰ δύο ἀπέναντι πανδοχεῖα (Χάνια), ἕνα τῶν ἀδελφῶν Καραγεωργίου καὶ ἕνα πού εἶχε ἀγοράσει ὁ Πόντιος πρόσφυγας Μεταλλίδης. Στὴ συνέχεια τὸ μανάβικο τοῦ ἀγαθοῦ Μαργαριτέλη, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ Χτενάς καὶ στὴ συνέχεια τὸ ἐστιατόριον τοῦ (Θρακιώτη) Παπαδόπουλου. Αὐτοὶ οἱ δύο πλάτανοι τώρα χάθηκαν ἀλλὰ καὶ ἡ περιοχὴ, βέβαια, ἄλλαξε, δὲν φαίνεται τίποτε ἀπὸ τὰ παλιά. Ἄν ὑπῆρχαν οἱ πλάτανοι αὐτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι, πίσω ἀπὸ τὸ δικαστήριον, κάτι θὰ θύμιζαν. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχουμε αὐτὰ τὰ ζωντανὰ μνημεῖα.

Βεροιώτικες Ἀράδες
Γιάννης Αλεξιάδης 1983

ΜΠΟΥΝΤΟΥΒΑΓΙΕΣ

Ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι τὸ νερὸ τοῦ μεγάλου αὐλακα τοῦ Τριποτάμου, ποὺ ξεχώριζε κάπου πάνω ἀπὸ τοὺς Στρατῶνες, κατέβαινε ὀρμητικὸ πρὸς τοὺς μύλους, ἓνα ἄλλο κομμάτι ἀπὸ πλατεία Ὁρολογίου καὶ ἄλλη διακλάδωση πρὸς Ἅγιο Γεώργιο κ.λ.π. Καὶ ἔτσι τὸ νερὸ αὐτὸ ἀποτελοῦσε τὶς περιδότητες «Μπουντουβάγιες». . . Κεντρικὲς ἀρτηρίες, ὅπως εἶπαμε, Τσερμέν, Μύλοι, Πλατεία Ὁρολογίου, Σοῦ Καποῦ.

Ἀρχίζοντας ἀπὸ πάνω, πολὺ καὶ καθαρὸ ἔφτανε ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, μέχρι τὸ τέρμα τῆς πόλης, Ἅγιο Ἀντώνιο, Ἅγιοι Ἀνάργυροι, Ἅγιο Ἰωάννη, Ἅγιο Γεώργιο. Ἀπὸ τὶς τουρκικὲς συνοικίες πρῶτα ποὺ ἦταν στὴν ἀνηφορία. Ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι ἐπαναλαμβάνουμε. Καθαρό, καθαρότατο. Ἡ κάθε νοικοκυρὰ τὸ πρόσεχε πολὺ. Στὰ πιὸ καλὰ σπίτια τῶν καλῶν νοικοκυραίων, κτισμένο στὴ γωνιά «τὸ π'γάδ'». Δυὸ σκαλάκια ἢ καὶ ἴσωμα, ἓνα τετράγωνο περιχαρακωμένο σημεῖο, ἓνα ἐπὶ ἓνα καὶ ἐκεῖ ἡ βρύση ποὺ ἔτρεχε ἀκατάπαυστα. Ἐκεῖ τὸ καρπούζι, τὸ πεπόνι, τὰ ἀγγούρια γιὰ νὰ κρυώνουν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νερὸ κρύο γιὰ νὰ δροσίζεται τὸ καλντιρίμι τοῦ ὑπογείου. Στὰ καλὰ σπίτια τὸ καλντεριμάκι αὐτὸ τοῦ ὑπογείου, κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ μέχρι τὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ, καμωμένο μὲ πετρίτσες μικρὲς ἰσομεγέθεις.

Ἀπὸ ἐκεῖνο «τὸ π'γάδ'» νερὸ γιὰ ὅλες τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ ἀλλὰ καὶ μέχρι πλύσιμο τῶν πιάτων. Εἶπαμε καθαρὸ. Καὶ πρῶτα οἱ Τουρκάλες — γιὰ νὰ εἴμεθα εἰλικρινεῖς — τὸ φύλαγαν καθαρὸ, ἀπὸ τὴν πάνω πόλη, καὶ στὴ συνέχεια οἱ δικὲς μας νοικοκυρές, μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια, φύλαγαν τὴν καθαρότητα τοῦ νεροῦ.

Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ νερὸ καὶ μερικοὶ κουβάδες (μπακῆρες) στὸ ἀφοδευτήριο, τὸ ὁποῖο φυσικὰ ἦταν, τὶς περισσότερες φορές, στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς αὐλῆς. Τώρα νὰ μὴν ποῦμε γιὰ τοὺς ὑπονόμους, γιατί τέτοιο πράγμα δὲν ὑπῆρχε. Τάφροι κτισμένοι (καὶ ὄχι παντοῦ) ἀποτελοῦσαν τὸ ἀφοδευτήριο καὶ τὶς περισσότερες φορές μὲ τὸ ρίξιμο τοῦ νεροῦ, ἔβγαινε καὶ κάτω. . . στὸ δρόμο. Τὰ καλντερίμια ὁμως τὰ ἔδιωχναν πρὸς τὰ κάτω σὲ λίγο καὶ εἰδικώτερα μὲ κάποια συχνὴ βροχή. Αὐτὸ καλὰ θὰ κάνουμε νὰ μὴν τὸ συζητοῦμε, παρὰ μόνον γιὰ τὶς «μπουντουβάγιες», ποὺ εἶναι τὸ θέμα μας.

Ἀλλὰ μέσα σὲ ἓνα ἱστορικὸ σημεῖωμα καλὰ εἶναι νὰ λέμε, πῶς ἦταν τὸ κάθε πράγμα, γιατί αὐτὸ θὰ πεῖ ἀληθινὴ ἱστορία.

Γιὰ πόσιμο νερὸ, τὸ εἶπαμε ἄλλοτε: Μπαρμπούτα, Κιόσκι, Καραχμέτ, Παρδαλὴ Βρύση.

Βεροιώτικες Αράδες
Γιάννης Αλεξιάδης 1983

Ἡ πιὸ ἔντονη ἀνάμνησή μου πού ὅπως εἶπα εἶναι ριζωμένη στὸ μυαλό μου, εἶναι ὅταν δεκάχρονος ἐγώ, δεκατριάχρονος ὁ ἀδελφός μου Γιαννάκης, ντυμένοι στὰ γιορτινά, μᾶς πῆρε ὁ πατέρας μου, ντυμένος κι' αὐτὸς στὰ γιορτινά, ἀλλὰ χωρὶς φέσι, καὶ πῆγαμε στὴν πλατεῖα τοῦ ὠρολογιοῦ τὸ πρωτὶ τῆς 16 Ὀκτωβρίου 1912 ἡμέρα Τρίτη γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦμε τὸν Ἑλληνικὸ Στρατό.

Στὴν πλατεῖα αὐτὴ εἶχα πάει ἄλλη μιὰ φορὰ μὲ τὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ παρευρεθοῦμε σὲ μιὰ τουρκικὴ ἐκδήλωση καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ μπελιντιέ (τῆς Δημορχίας) μᾶς μοίρασαν λεμονάκια σὲ χωνάκια κι' ἡμεῖς εὐχαριστημένοι κραυγάζαμε «γιασασίν, γιασασίν» καὶ σήμερα τὸ γιασασίν, ἀντικαταστάθηκε μὲ τὸ «Ζήτωωω!!!».

Πρωτὶ, πρωτὶ, χτυποῦσαν οἱ καμπάνες, οἱ δρόμοι γεμάτοι ἀπὸ κόσμο χαρούμενο, ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι γιὰ τὸ ὠρολόγι. Ἡ ἡμέρα λαμπρὴ, ὁ ἥλιος χαρὰ θεοῦ, ἐνῶ τὶς προηγούμενες μέρες καὶ τὸ βράδυ τῆς Δευτέρας ἔβρεχε, ἀκατάπαυστα.

Ἡ μέρα αὐτὴ ἦταν μέρα χαρᾶς, μέρα συγκινήσεων, μέρα ἐνθουσιασμοῦ, μέρα πού ἔνα ὄνειρο πολλῶν χρόνων, 482, ἔγινε πραγματικότητα. Ἡ Βερόιά μας καὶ ἀργότερα ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία μας ἐλευθερώνονται.

Νὰ ἔρχονται!!! νὰ κατηφορίζουν ἀπὸ τὰ γύρω ὑψώματα φωνάζουν οἱ ἄνδρες καὶ ἔβλεπαν πρὸς τὶς πλαγιές, ὅπου σήμερα τὸ ναῖδριο τοῦ Προφήτη Ἡλία. Οἱ μεγάλοι φιλιοῦνται, ἀγκαλιάζονται - Χριστὸς Ἀνέστη! Ἦλθε τὸ Ἑλληνικό! Καὶ νὰ σὲ λίγο στρατὸς συνταγμένος, κουρασμένος, μὲ τοὺς γυλεοὺς στὴν πλάτη καὶ τὰ ὅπλα κρεμασμένα στοὺς ὤμους, μπαίνει στὴν πλατεῖα ἀπὸ τὸν δρόμο τῶν στρατῶνων, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς ἕνα καβαλλάρη ἀξιοματικό, τὸν Ἰ-λαρχο Πέτρο Μάνο, ὅπως μάθαμε ἀργότερα.

Ὁ πατέρας μου δακρυσμένος, βγάζει ἀπ' τὸν κόρφο του καὶ ἀνεμίζει μιὰ μικρὴ σημαία πάνινη - εἶναι αὐτὴ πού ἐπεδείκνυε στοὺς μαθητὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ὅταν στὸ ὑπόγειο τοῦ γυμνασίου, διασκευασμένο πρὸς τὸ πίσω μέρος, σὲ αἴθουσα διδασκαλίας, δίδασκε τὸν Ἑθνικὸ Ὕμνο.

Ζήτω, ζήτω φωνάζουν ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ χειροκροτοῦν. Σὲ λίγο ἡ πλατεῖα γέμισε ἀπὸ στρατιῶτες, πού ἀγκαλιασμένοι μὲ τοὺς πολίτες, κατευθύνονται ἄλλοι πρὸς τὸν Ἅγιο Ἀντώνιο, ἄλλοι πρὸς τὴν Μητρόπολη, ἄλλοι πρὸς τὴν Ἑλλά. Τὰ καταστήματα ἀνοίγουν γιὰ νὰ προμηθευθοῦν οἱ στρατιῶτες ὅτι ἔχουν ἀνάγκη.

‘Ο πατέρας μᾶς κρατᾶ καλὰ ἀπ’ τὸ χέρι γιὰ νὰ μὴ παρασυρθοῦμε ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ κατευθυνόμαστε γιὰ τὸ σπίτι. Σὰν φθάσαμε ἐκεῖ ἡ πόρτα ἦταν ἀνοιχτή, στὴν αὐλὴ στρατιῶτες, ἡ μανιά μου μοίραζε ψωμί, τυρί, ἀγὰ βρασμένα, σῦκα, καρύδια καὶ ὅτι ἄλλο εἶχε τὸ σπίτι ἀπὸ τὶς προμήθειες γιὰ τὸν χειμῶνα, ἀκόμα ἔδιδε στὸν καθένα ἀπὸ ἓνα πιάτο πέτουρα (σπιτικές χιλοπίτες) ἢ μητέρα στὸ ζυμωτικὸ ζύμωνα, ζύμωσε πολλές φορές. ‘Ο πατέρας μου κατεβάζει στὴν αὐλὴ τραπέζι, ἡμεῖς κατεβάζουμε καρέκλες, ὅλοι βοηθοῦμε νὰ στρωθῆ ἓνα καλὸ τραπέζι, καὶ ἀρχίζει τὸ κέρασμα, κρασί, ρακὶ ἀπὸ τὴ δική μας παραγωγή, μεζέδες λογῆς - λογῆς.

Αὐτὴ ἡ εἰκόνα τῆς ὑποδοχῆς, ἢ τόσο ἐνθουσιώδης, ἢ τόσο συγκινητικὴ δὲν φεύγει ἀπὸ τὸ μυαλό μου, εἶνε κάτι γεγονότα πού στὰ παιδιὰ παραμένουν ἀνεξίτηλα.

Οἱ στρατιῶτες ἦσαν πεινασμένοι, κουρασμένοι, ἐξαντλημένοι. Τὸ πανηγύρι αὐτὸ κράτησε κανὰ δύο μέρες, γιὰ τὸ μεταξὺ ἔφθασαν τὰ καζάνια τοῦ στρατοῦ, στήθηκαν στὸν περίβολο τοῦ ‘Αγίου ‘Αντωνίου καὶ ὁ στρατὸς περιορίστηκε στὶς μονάδες του γιὰ ἀνεφοδιασμὸ καὶ σὲ λίγες μέρες ἔφευγε γιὰ καινούργιες νίκες γιὰ τὴ μάχη Γιαννιτσῶν.

Στὴν πόλη ἔμεινε μόνον ὁ Βασιληᾶς Γεώργιος στὸ σπίτι τοῦ ‘Αναστ. Καμπίτογλου, ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος στὸ σπίτι τοῦ ‘Ιωάν. Σακελλαρίδη κ’ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ στὸ σπίτι τοῦ ‘Ιωάν. Μάρκου.

‘Εγὼ καὶ τ’ ἄλλα ξαδέλφια μου γιὰ νὰ βλέπουμε τὸν Βασιλῆα ἐγκατασταθήκαμε στὸ σπίτι τοῦ παπποῦ μου Στεφ. Μαλλιαρᾶ κατέναντι τοῦ σπιτιοῦ ‘Αναστ. Καμπίτογλου καὶ ἔτσι ὁ Βασιληᾶς πού μᾶς ἦταν μυθικὸ ὄνομα, τὸν εἶχαμε στὰ μάτια μας γιὰ πολλές μέρες καὶ εἴμασταν πολὺ χαρούμενοι.

Οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι, πού τὸ βράδυ τῆς Δευτέρας ἔφευγαν πανικόβλητοι μὲ τὰ μπογαλάκια τους πρὸς τὸν σιδ. σταθμὸ, σὰν εἶδαν ὅτι ὁ ‘Ελληνικὸς στρατὸς δὲν κάμνει ἐγκλήματα, ἀλλὰ μόνο ἐλευθερώνει, γύρισαν στὰ σπίτια τους.

Πρὶν δύο μέρες στὴ Μητρόπολη ἔλαβε χώραν μεγάλη σύσκεψη προυχόντων ‘Ελλήνων καὶ Τούρκων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτη Καλλινίκου, παρόντος καὶ τοῦ Τούρκου δημάρχου Χαλῆλ ‘Αλῆ Βέη καὶ πῆραν ἀπόφαση ὅπως οἱ μὲν Τοῦρκοι προστατεύσουν τοὺς ‘Ελληνες κατὰ τὴν ὀπισθοχώρηση τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ ‘Ελληνες τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν προέλαση τοῦ ‘Ελληνικοῦ στρατοῦ, ἂν καὶ τέτοιος κίνδυνος γιὰ τοὺς Τούρκους δὲν ὑπῆρχε, ὅπως τοὺς ἐδήλωσε ὁ Μητροπολίτης Καλλίνικος, συγκροτήθηκαν δὲ καὶ ὀμάδες μικτὲς πολιτοφυλακῆς πού κυκλοφοροῦσαν τὶς μέρες ἐκεῖνες μέρα καὶ νύχτα. Ἔτσι δὲν συνέβη τίποτε, δὲν μάτωσε οὔτε μύτη. Αὐτὰ τὰ γνωρίζω ἀπὸ ἀφήγηση τοῦ πατέρα μου πού τὰ γνώριζε ἀπὸ πρῶτο χέρι, λόγω τῶν στενῶν δεσμῶν του μὲ τὸν Μητροπολίτη Καλλίνικο. Πάντως τὸ βράδυ τῆς Δευτέρας καὶ οἱ γονεῖς μου ἦταν ἀνήσυχτοι καὶ δὲν ἀπομακρύνθηκαν ἀπ’ τὰ παράθυρα, παρακολουθοῦντες τὰ συμβαίνοντα, ἡμεῖς δὲ λαγοκοιμώμασταν χωρὶς ν’ ἀντιλαμβανό-

μαστε τὴν κατάσταση, καὶ μόνον τὸ πρῶτ' ὅταν ἀκούσαμε τὶς καμπάνες μάθαμε ὅτι ἔρχεται ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ!!!

Ἔτσι τραγουδοῦσαμε «Πᾶν τὰ Σέρβια, πᾶν τὰ Βέροια, Σέρρα, Δράμα καὶ Καβάλα θὰ τὰ πάρουμε κι' αὐτά».

Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ 482 χρόνια σκλαβιάς, ἡ Μακεδονία μας ἐλευθερώνεται μὲ τὴν γλῶσσα της, τὴ θρησκεία της, τὰ ἰδανικά της, τὶς ἐκκλησίες της, τὰ σχολεῖα της.

Ἄς εἶνε αἰωνία ἡ Μνήμη ὅλων τῶν ἡρώων ποὺ ἔπεσαν μαχόμενοι στὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ μὲ τὸ ἅγιο αἷμα τους πότισαν τὸ δένδρο τῆς Ἑλευθερίας.

ΕΟΡΤΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ

Τὴν 16ην Ὀκτωβρίου 1929, ἐπέτειον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Βεροίας καὶ ἐπὶ τῇ Ἑκατονταετηρίδι τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο εἰς τὴν πλατεῖαν Ὁρολογίου, πανηγυρική ἐορτή, καθ' ἣν ἔλαβε χώραν ὑπὸ τῶν Στρατιωτικῶν δυνάμεων, ἀναπαράστασις τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Βεροίας.

Αἱ δύο κατωτέρω ἀναμνηστικαὶ φωτογραφίαι ἐμφανίζουν τὸ γεγονός.

(Ἡ θριαμβευτικὴ ἀψὶς τῆς Ἑκατονταετηρίδος)

Εἰς τὴν μίαν φαίνεται ἡ στηθεῖσα ἐν τῇ πλατεῖᾳ Ὁρολογίου Ἄψις
κάτωθεν τῆς ὁποίας εἰσῆλθεν ὁ καταλαβὼν τὴν πόλιν Στρατός.

Εἰς τὴν ἄλλην κορασίδες φέρουσαι τοπικὰς ἐνδυμασίας Βεροίας, Να-
ούσης, Γιδά, καὶ περιχώρων αἴτινες ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν μὲ χο-
ρωδίας, γραφικοὺς χοροὺς καὶ θεατρικὰς παραστάσεις, εἰς τὴν πλατεῖαν
Ὁρολογίου, τῆς σκηνῆς στηθείσης ἐπὶ τῆς κλίμακος τοῦ Δικαστικοῦ Με-
γάρου, εἰς δὲ τὴν Ἑλῆαν ἐντὸς τοῦ Πάρκου.

(Βεργιωτοπούλες μὲ τὰς ἐθνικὰς ἐνδυμασίας εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς Ἑκατονταετηρίδος)

Ἱστορία τῆς Βέροιας

Αναστασίου Εμμ. Χριστοδούλου, 1960

18-03-2009, 11:03

Κώστας Βαρώτσος:
**«Ο χρόνος από ζητούμενο έγινε κάτι που
τώρα το μισούμε»**

Νικολέττα Φλιάταρη

Κ. Βαρώτσο, έχετε αναλάβει να φιλοτεχνήσετε το Μνημείο και τον Πύργο που θα κοσμήσουν την Πλατεία Ωρολογίου Κατ' αρχάς περιγράψτε μας τη μορφή και το μέγεθος του μνημείου, τα υλικά του...

Όλες οι πόλεις έχουν ένα μνημείο. Το θέλουν να είναι συνδεδεμένο με τη μνήμη. Εγώ σκέφτομαι κάτι άλλο. Να έχει διαχρονικότητα, αλλά χωρίς χρονικούς προσδιορισμούς, ή καθορισμένες ιστορικές στιγμές. Τα υλικά του... Γη, ήλιος πολύτιμη πέτρα, χρυσό στεφάνι. Η πρώτη μου σκέψη ήταν ότι θα πρέπει ένα μνημείο να δείχνει τη διαχρονικότητά του στην ιστορία. Έτσι κατέληξα και στο χρυσό στεφάνι που θα υπάρχει στο κέντρο του. Παραπέμπει σε όλους τους σημαντικούς ανθρώπους που αξίζει να τιμηθούν. Και που μπορεί να υπάρχουν και σήμερα. Ξέρετε το στεφάνι είναι αυτό που δείχνει τη σπουδαιότητα των ανθρώπων μέσα από την προσφορά τους. Ειδικά αυτών που πρωτοστατούν. Είτε είναι βασιλείς, είτε καθημερινοί άνθρωποι.

Το μέγεθός του;

Το μέγεθος και το σχήμα του δεν θα λειτουργεί κατακόρυφα, θα λειτουργεί οριζόντια που σημαίνει ότι είναι συνδεδεμένο με την έννοια του ορίζοντα. Εμένα μ' ενδιαφέρει ο ορίζοντας. Ορίζοντας είναι κάτι το οποίο σε προκαλεί στο μέλλον, δεν σου δημιουργεί μια στάση. Είναι ένα κατακόρυφο πράγμα που είναι όμως σημάδι. Σαν τον Πύργο.

Θα φτάσουμε και στον Πύργο...

Το μνημείο είναι ένας ορίζοντας ουσιαστικά. Ένα πράγμα που απλώνεται οριζόντια.

Και το σχήμα του δηλαδή δεν είναι τυχαίο. Παραπέμπει στη λογική του ορίζοντα;

Αυτό ο μνημείο θέλω να είναι οριζόντιο. Έχω κάνει και κάθετα μνημεία για άλλους λόγους. Είναι ένα πράγμα το οποίο παραπέμπει στο μέλλον, που όμως δεν υπάρχει.

Εννοείται ότι συνήθως είναι κάθετα τα μνημεία;

Τείνουν να γίνονται κάθετα για να είναι αυταρχικά. Γιατί από πίσω κρύβουν πονηρές ιδέες... νομίζω. Ξέρετε, τα κάνουν αυτοί που κέρδισαν. Οι νικητές. Οπότε είναι ύποπτα. Αν είχε κερδίσει ο Χίτλερ θα είχε κάνει αυτός τα μνημεία. Κέρδισαν άλλοι και τα έκαναν. Εξάλλου την ιστορία του Μεσαίωνα την έγραψαν οι αναγεννησιακοί, γι' αυτό και δεν ξέρουμε τίποτα για το Μεσαίωνα. Την κρύψαν την ιστορία του Μεσαίωνα. Γι' αυτό και είμαι καχύποπτος

με τα μνημεία. Εγώ πιστεύω ότι το μνημείο πρέπει να είναι «ανοιχτό» προς μια καινούργια ηθική, την οποία την ψάχνουμε. Το ζητούμενο σήμερα είναι ο προσδιορισμός μιας νέας εποχής και μια ηθική που δεν έχει έρθει αλλά θα 'ρθει. Πρέπει να 'ρθει. Διότι συνειδητοποιούμε ότι η προβολή στο χώρο ή η φυγή προς το μέλλον, ας πούμε είναι απαραίτητα. Σου δίνει αυτή τη διάθεση μετάλλαξης.

Ένα άλλο πρόβλημα που έχουμε στην Ελλάδα και θέλω να υπάρχει στο μνημείο είναι η εξελικτικότητα. Εξέλιξη δεν σημαίνει ξεχνάω τις ρίζες μου. Σημαίνει τις εξελίσσω. Αυτό είναι συνδεδεμένο με τη φυσική λειτουργία της ανθρωπότητας. Η γεωγραφική περιοχή που ζούμε δυστυχώς έχει ένα τέτοιο πρόβλημα....

Ας επιστρέψουμε μετά τη φιλοσοφικο-οικονομική περιήγηση και στον Πύργο της Πλατείας Ωρολογίου.

Είναι ένα θέμα που το συζητάμε. Που μας βασανίζει καιρό τώρα. Σωστά μας βασανίζει. Γιατί όταν ξαναφέρνεις στη μνήμη και θες να φέρεις αυτό το σημάδι, το οποίο θα ορίσει το χώρο είναι σημαντικό. Δεν μπορεί να γίνει ένα σημάδι «προγραμματισμένο». Αυτό είναι το πρόβλημα με τον Πύργο. Δηλαδή για να σας εξηγήσω, ο «Δρομέας» που έκανα για την Αθήνα, ποτέ δεν φανταζόμουν ότι θα γίνει σημάδι της πόλης. Κι αυτοί που έκαναν εκείνο τον Πύργο τότε, με το ρολόι, στη Βέροια δεν το σκεφτόταν έτσι. Το έφτιαξαν για να βλέπει ο κόσμος την ώρα. Ήταν ένα κοινωφελές έργο. Παλιά δεν υπήρχαν ρολόγια. Το ρολόι ήταν ένα πολύ ακριβό πράγμα για να το έχουν οι πολλοί. Το είχαν ελάχιστοι. Οπότε ήταν ένα κοινωφελές έργο.

Ξέρετε τότε ο χτύπος του έφτανε μέχρι τα χωριά του κάμπου. Τώρα πως το σκέφτεστε;

Το συζητούσαμε με τον Σταύρο Ξαρχάκο, το μουσικοσυνθέτη και λέγαμε ότι επειδή ο κόσμος όλος έχει ρολόγια, από ζητούμενο έγινε κάτι που τώρα το μισούμε. Δεν το θέλουμε πια. Έχει γίνει κάτι άλλο ο χρόνος. Άρα σήμερα έχουμε ανάγκη να σηματοδοτήσουμε άλλα πράγματα.

Είναι η εξελικτικότητα που τόσο πυκνά αναφέρετε;

Η πραγματική εξελικτικότητα. Αυτά που θέλουμε να σηματοδοτήσουμε πλέον είναι η μέρα, η νύχτα, οι εποχές που είναι κάτι διαφορετικό. Που το ξεχνάμε. Είναι οι εποχές, η φύση, η βροχή, ο ήλιος, ο καιρός. Αυτό το ρολόι θα 'πρεπε να μας γυρίσει πίσω συμβολικά.

Σε ξεχασμένα πράγματα;

Που όμως για σήμερα είναι ζητούμενα. Τότε ήταν το ρολόι ζητούμενο. Αν θέλουμε λοιπόν να κάνουμε κάτι άλλο, πρέπει να είναι συνδεδεμένο με κάτι που μας λείπει. Εκεί έχω καταλήξει εγώ. Έχω μιλήσει με τον κ. Ξαρχάκο και λέμε ο ήχος να βγαίνει, όταν είναι Άνοιξη, να την αναγγέλλει, να γίνεται άλλο χρώμα το Καλοκαίρι, το Χειμώνα και να υπάρχουν άλλοι ήχοι κάθε φορά. Να κοιτάς και να λες «Α! ήρθε η Άνοιξη» δηλαδή. Έχω σκεφθεί ότι αυτό είναι το ζητούμενο σήμερα.

Υπάρχει όμως συνήθως ένα μείον για τον καλλιτέχνη, το κόστος

Ναι, είναι και λίγο περίεργο. Όμως έχω άλλη άποψη γι' αυτό. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει έλλειψη χρημάτων. Πιστεύω ότι υπάρχει έλλειψη πίστης στα πράγματα. Έχω κάνει τεράστια έργα στο εξωτερικό. Ουάσιγκτον, Ρώμη κ.λ.π. που είχαν μεγάλα μπάζετ, έχω κάνει όμως και τεράστια έργα σε χωριά, σε βουνά επάνω, σε πολύ φτωχά μέρη που δεν είχαν λεφτά. Όμως αυτοί πίστεψαν σ' αυτά. Και δούλεψαν εθελοντικά, βρήκαν λεφτά, παρακάλεσαν για να κάνουν αυτό που πίστεψαν. Τα μεγάλα πράγματα γίνονται στις μεγάλες κρίσεις. Γιατί ο κόσμος αυτό που χρειάζεται σε εποχές κρίσης είναι τα σημεία αναφοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άρθρα- Περιοδικά

- Βικτώρια Αλλαμανή, η Βέροια περιοδικό Αρχαιολογία
- Δημήτρης Μάρτος, Το σχέδιο της πόλης Βέροιας των Έρτσου και Μακρυδήμα- Ιδεολογία και σχεδιασμός, Πολιτιστικά δρώμενα τευχ 50
- Αναστασία Ταναμπάση, Η Βέροια και η Νάουσα κατά τον περιηγητή του 17^{ου} αι. EVLIYA CELEBI, Χρονικά ΕΜΠΥ, αρφ.6, 2009
- Ολυμπία Μπέτσα ,Όταν ο μύθος συναντάει την ιστορία, Χρονικά ΕΜΠΥ αρ.φυλ5, 2009

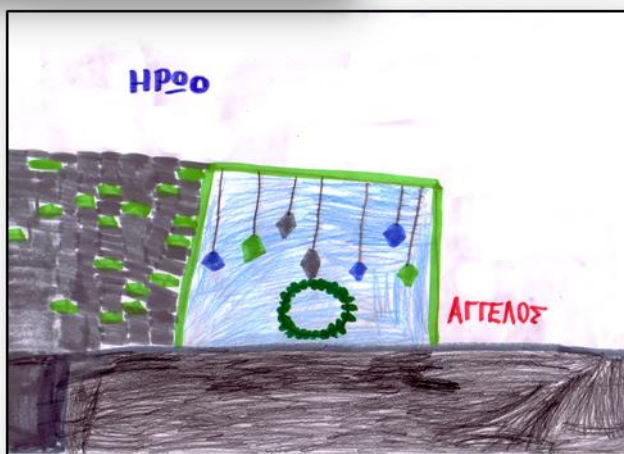
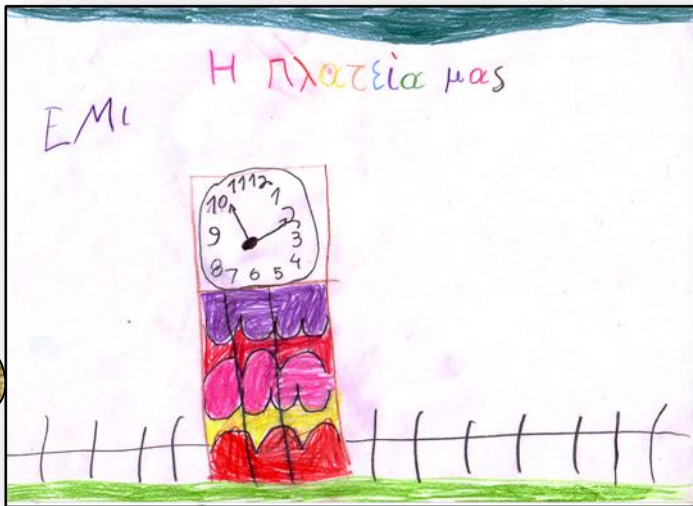
ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

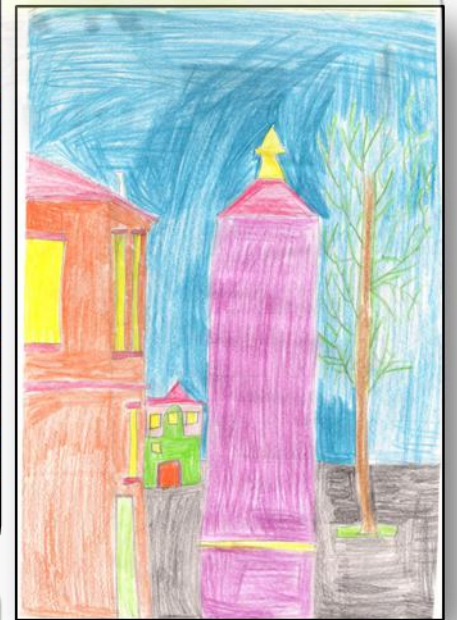
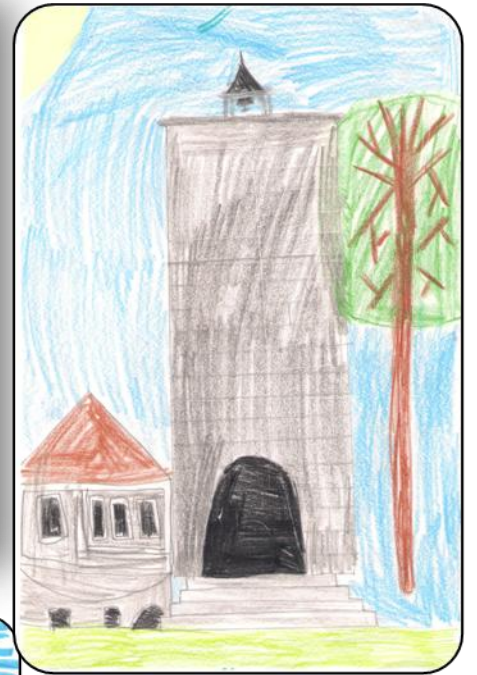
- Αναστάσιος Εμ. Χριστοδούλου, Ιστορία της Βέροιας, 1960
- Αλεξιάδης Γ., Βεροιώτικες αράδες, Βέροια 1984
- Αλεξιάδης Γ., Βεροιώτικα και Θρακιώτικα, Θεσσαλονίκη 1985
- Γιώργος Λιόλιος, Σκιές της πόλης ,Ευρασία 2008
- Δήμος Βέροιας, Βέροια 1986
- Ευστ. Στουγιαννάκη Ιστορία της πόλεως Ναούσης 1993
- Ζάχος Στ., Αναμνήσεις ενός Βεροιώτη, Βέροια 1979
- Θεολογίδου Κλ. –Κουρουζίδης Θεοχάρης Περιβαλλοντικά μονοπάτια στη Βέροια. Με έμφαση στην αρχιτεκτονική κληρονομιά Ελληνική Ετ. Περ. και Πολιτισμού- Τοπική Επιτροπή Ημαθίας, Βέροια 2008
- Παπανίδης Κλ., Βέροια γη Ημαθίας, Βέροια 1987
- Παναγιώτης Χαλκιάς, Οδωνυμικό Βέροιας, Βέροια 2003
- Σβαρνόπουλος Στ., Βεροιώτικα Χρονικά, Εργατικό Κέντρο Βέροιας, Βέροια 1985
- Σβαρνόπουλος Στ., Πατριδογνωσία της Βέροιας. (Λαογραφικά της Βέροιας), Βέροια 1984
- Σιδηρόπουλος Νίκος, Τα πενιχρά κείμενα, Βέροια 1994
- Χάιδω Μπατσαρά- Τζήκα , Βέροια-Οδοιπορικό μέσα στην πόλη, Βέροια 2002
- Χατζηκώστας Αλέξανδρος, Η εθνική αντίσταση στο Ν.Ημαθίας, 2003
- Χιονίδης Γεώργιος, Ιστορία της Βέροιας, 1960 τομ Α΄
- Χιονίδης Γεώργιος, Ιστορία της Βέροιας, 1970 τομ Β΄

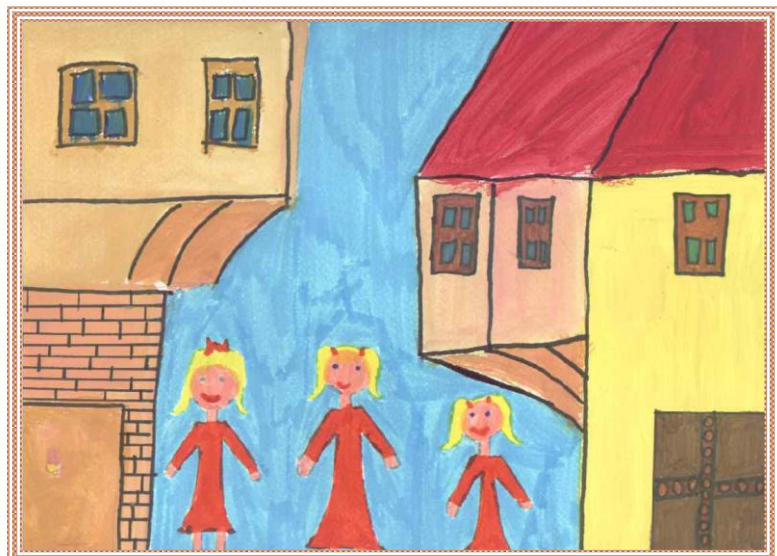
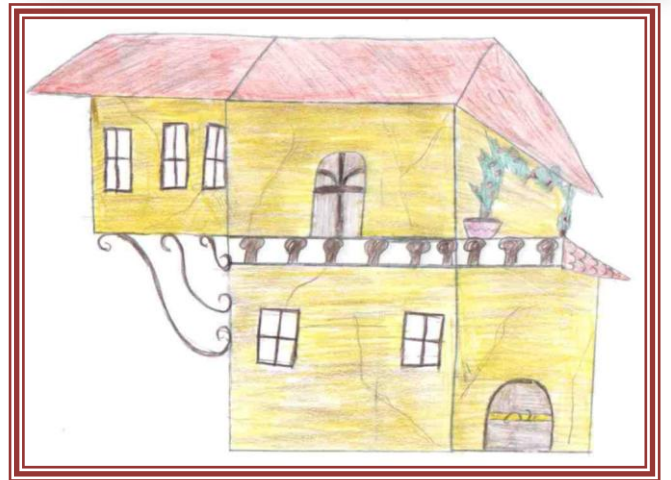
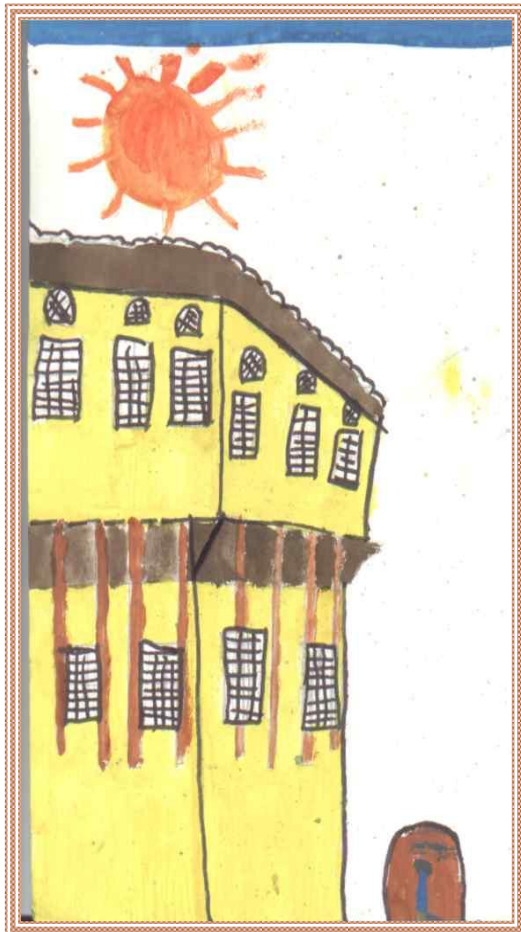
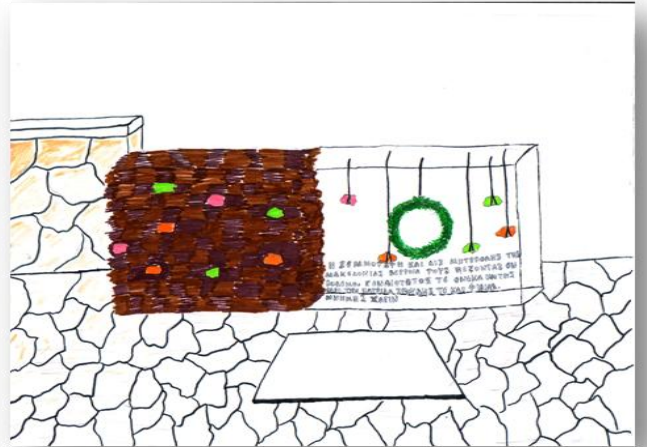
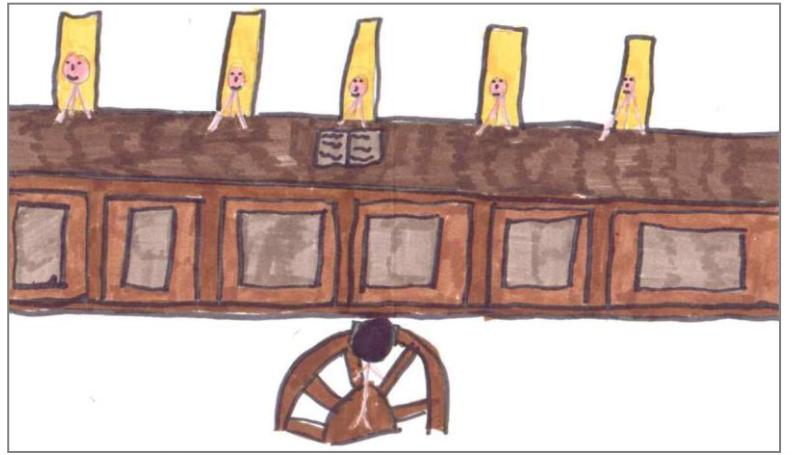
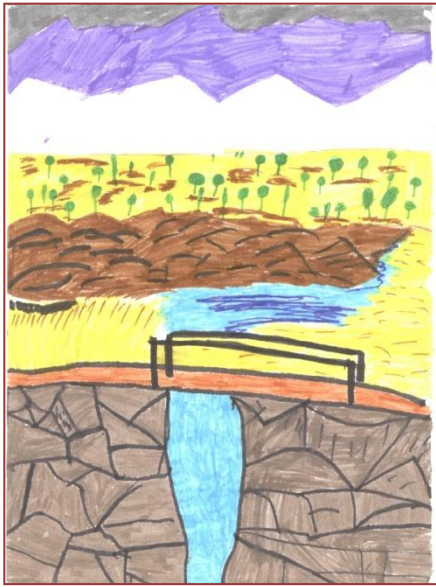
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

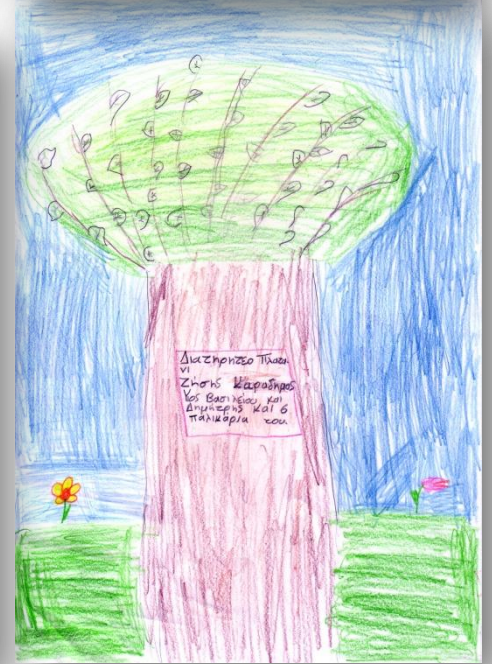
- ✚ Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας
- ✚ Από το ιδιωτικό αρχείο του κ. Γεράσιμου Καλλιγά, τον οποίο ευχαριστούμε ιδιαίτερα και για τις προφορικές πληροφορίες που έχει αποκομίσει από την πολύχρονη ασχολία του με την παλιά πόλη.
- ✚ Η φωτογραφία του πρώτου ηρώου ευγενική προσφορά από το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς © Αρχείο Μιχάλης Γ. Κουσκουρής |

Ω
Υ
Ρ
Α
Φ
Ι
Ζ
Ο
Ξ
Ε
Λ

Δ' τάξη, εργασίες με αφορμή το Ρολόι...

Παροιμίες

Ψάχνοντας στο λεξικό μας

ωρολόγιο: Το ρολόι. Μηχάνημα που δείχνει τις ώρες το μερονύχτιου πινάκα που σημειώνονται οι ώρες εργασίας

ρολόι: συσκευή που μετράει τις ώρες

ωροδείκτης: η βελόνα πάνω στην ηλιακά του ρολογιού α δείχνει τις ώρες.

ωρολογιακός: Αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στο ρολόι παρομοίως με αυτόν του ρολογιού.

ωρολογοποιός: Αυτός που κατασκευάζει ή διορθώνει ρολόγια, ο ρολογιάς

ώρα: Διάρκεια χρόνου που ισούται με το ένα εικοστό τέταρτο του μερονύχτιου.

ωράριο: Οι ώρες εργασίας

ωρολόγιο: το ρολόι

ωρολογιάς: Ο κατασκευαστής ή επιδιορθωτής ρολογιών. ρολογοποιός ή ρολογιάς

Όσα φέρνει η ώρα, δεν τα φέρνει ο χρόνος όλος.
Λειψε απο την κακη την ώρα, για να ζήσεις χιλίους χρονους.
Πάω αργά γιατί βιάζομαι.
Όποιος βιάζεται σκοντάφτει.
Κατά την ώρα και το χασμουρητό.
Κάλλιο αργά παρά ποτέ.
Ο χρόνος είναι ο καλύτερος γιατρός
Φυλάξου από το κακό και την κακή την ώρα...
Φυλάξου απ' την ώρα την κακιά να ζήσεις χίλια χρόνια.
Ο χρόνος είναι χρήμα.

Ανιγμάτα

Η ίδια δεν έχω κι όμως κινούμαι, η καρδιά μου χτυπάει σαν τη δικιά σου. Η είναι; (το ρολόι)

Όσο και αν προσπαθεί πάνω από δώδεκα να μετρήσει δεν μπορεί. Η είναι; (το ρολόι)

Βασιλιάς δεν είμαι κορώνα φορώ, ρολόι δεν έχω τις ώρες μετρώ. Τι είναι; (ο κόκορας)

Ένα απο τα οαχτυλα μας αλλα και ένας απο τους δυο του ρολογιου. Η είναι; (ο δείκτης)

Ανέκδοτο

Το ρολόι του τρελού

Δυο τρελοι συναντιουνται.

-Καλημέρα σας, τι κάνετε;

-Ι Ιουλι καλά, εσεις;

-Όχι και τόσο, ...χθες την ώρα που έκανα περίπατο παραλίγωνα χάσω το ρολόι μου.

-Πώς έτσι;

-Να, είχε σταματήσει, ενώ εγώ συνέχιζα να περπατώ.

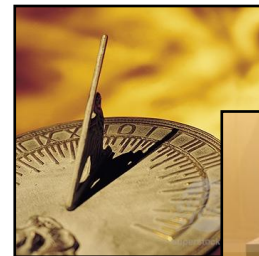
Τα αρχαία ρολόγια

Οι αρχαίοι άνθρωποι κάθε πρωί ζητινούσαν από τον κόκορα που λαλούσε. Τα πρώτα ρολόγια που εφευρέθηκαν για να υπολογίζουν το χρόνο ήταν τα ηλιακά. Ο ίσκιος ενός αντικειμένου καθώς ο ήλιος κινούνταν, έδειχνε τι ώρα της μέρας ήταν. Αυτό γινόταν τη μέρα και όταν είχε ήλιο. Μόλις ο ήλιος έδυε τα ηλιακά ρολόγια δε λειτουργούσαν πια. Τότε χρησιμοποιούσαν τις κλεψύδρες. Οι πιο απλές λειτουργούσαν με άμμο και χρησίμευαν για να μετρούν μικρούς χρόνους λίγων λεπτών.

Η εφεύρεση του πρώτου μηχανικού ρολογιού

Το 1300 ξεκινά μία περίοδος όπου τα μεγάλα μηχανικά ρολόγια με γρανάζια κατασκευάζονται συνεχώς και κοσμούν εκκλησίες, δημαρχεία και πύργους. Το 1641 ο Γαλιλαίος είχε την ιδέα να φτιάξει το πρώτο εκκρεμές. Οι κυρίες φορούσαν ήδη ρολογάκια χειρός από το 1750. Το πρώτο ηλεκτρικό ρολόι κατασκευάστηκε το 1840, ενώ το 1922 εφευρέθηκε το αυτόματο ρολόι.

Είδη ρολογιών

Α' Τάξη

Δ' Τάξη

Γ' Τάξη

B
'
T
á
ξ
η

Ε' τάξη

ΣΤ' τάξη

δ
ι
α
φ
η
μ
ί
ζ
ω
τ
η
ν
π
ό
λ
η
μ
ο
υ

Επισκεφτείτε την παραδοσιακή Βέροια

Δοκιμάστε τα εκλεκτά μας ροδάκινα.
Αγοράστε και προσφέρετε νόστιμο ρεβανί.
Προσκυνήστε το Βήμα του Αγ. Παύλου.
Περιηγηθείτε στην όμορφη Μπαρμπαούζα

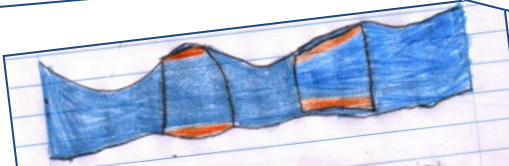
ΒΕΡΟΙΑ

γνωρίστε την πόλη μας.

- Παι θα πάμε φέτος το καλοκαίρι
- Λέω να πάμε στην Βέροια
- Γιατί
- Γιατί γουστάρω ότι έχει πολύ ρεβανί ρεβανί και δροσερό αέρα το καλοκαίρι.

Η Βέροια είναι για πολλούς
Βυζαντινή γουστάρω έχει πολλές βυζαντινές εκκλησίες το
αρχαία πράγματα. Στη Βέροια μπορείτε
να δείτε τη πλατεία Ουλεμπόγ στην Εθνομάρτυρη Συναγωγή
των Αγίων και πολλή άλλα γύρω της Βέροιας.
Μπορείτε να πάτε στο Κοκκινό Σπίτι που είναι στην
Μπαρμπαούζα. Το βράδυ μπορείτε να πάτε στο
Εστιατόριο Αχρόπολη.

Οι μυρωδιές από τα δέντρα της σε ευωδιάζουν.
Τα ορθίτικα νερά σε παρασύρουν.
Το κρασί ρεβανί σε μεταφέρει σε άλλους κόσμους.
Βέροια, όμορφη και ευωδιαστή πόλη.

Βέροια

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΗΝ

τάξη Γ'

Αν επισκεφτείτε
τη Βέροια
να δείτε
τους πολλούς
ποταμούς της
επισκεφτείτε
τα παλιά σπίτια της
και μην ξεχάσετε
να αγοράσετε
το φημισμένο
ρεβανί της.

Βέροια, μια όμορφη πόλη κτισμένη
στους πρόποδες του Βερμίου. Με παλιά
πολιτιστική κληρονομιά. Με πολλές
ειδικότητες, με πολλή παιδαγωγία.
Δρομάκια, βεβανί Βεροίας, αναλύστε το
πύρα.

Η Βέροια
κάνει πανα
ΑΞΕΧΑΣΤΗ

Η Βέροια έχει μεγάλη
ιστορία. Η πόλη μας είναι
μικρή αλλά όμορφη.
και μην ξεχάσετε να φάτε ρεβανί

ΒΕΡΟΙΑ
επισκεφτείτε την.

το πρώτο και τα νερά της σε δροσίζουν
Οι πολλές βυζαντινές εκκλησίες της σε μαγεύουν
τα παλιά αρχοντικά της και τα αρχαιολογικά μνημεία της σε
φαστύνουν.
Ο ρεβανί της σε γλυκάνει.
Βέροια, φιλί σου και γραμιά Βέροια η αρχοντική.

ΒΕΡΟΙΑ
ΑΝΑΚΑΛΥΨΤΕ ΤΗΝ